

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA

EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA PODNIKOHOSPODÁŘSKÁ

Monitoring podnikatelských subjektů se zahraniční majetkovou účastí
v Moravskoslezském kraji

Monitoring of Enterprise Entities with Foreign Capital Participation in Moravian-Silesian
Region

Student: Jiří Pernica

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Zuzana Wozniaková, Ph.D.

Ostrava 2015

Zadání bakalářské práce

Student: **Jiří Pernica**

Studijní program: B6208 Ekonomika a management

Studijní obor: 6208R020 Ekonomika podniku

Téma: **Monitoring podnikatelských subjektů se zahraniční majetkovou účastí v Moravskoslezském kraji**
Monitoring of Enterprise Entities with Foreign Capital Participation in Moravian-Silesian Region

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Teoreticko – metodologická východiska problematiky podnikatelských subjektů se zahraniční majetkovou účastí
 3. Monitoring podnikatelských subjektů se zahraniční majetkovou účastí v Moravskoslezské kraji
 4. Shrnutí a závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: obecné trendy rozvoje*. Praha: C. H. Beck, 2009. 273 s. ISBN 978-80-7400-155-0.
- KUNEŠOVÁ, Hana. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. 319 s. ISBN 80-717-9455-4.
- VERBEKE, Alain. *International business strategy: rethinking the foundations of global corporate success*. New York: Cambridge University Press, 2009. 481 p. ISBN 978-0-521-68111-7.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Zuzana Wozniaková, Ph.D.**

Datum zadání: 21.11.2014

Datum odevzdání: 07.05.2015

Ing. Josef Kašík, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

„Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracoval samostatně.“

V Ostravě dne 7.5.2015

.....

Jiří Pernica

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Zuzaně Wozniakové, Ph.D. za rady při volbě tématu bakalářské práce, dále za ochotu a trpělivost při konzultacích a za vedení a cenné připomínky během samotné tvorby bakalářské práce.

Obsah

1. Úvod	4
2. Teoreticko – metodologická východiska problematiky podnikatelských subjektů se zahraniční majetkovou účastí	5
2.1. Základní vymezení podnikatelských subjektů	5
2.1.1. Podniky se zahraniční majetkovou účastí	8
2.1.2. Transnacionální korporace	10
2.2. Metodologie tvorby bakalářské práce	21
3. Monitoring podnikatelských subjektů se zahraniční majetkovou účastí v Moravskoslezském kraji	23
3.1. Využití metody pasportu pro monitoring podnikatelských subjektů se zahraniční majetkovou účastí v Moravskoslezském kraji	23
3.2. Identifikace zájmového území	23
3.3. Základní údaje	25
3.3.1. Geografické charakteristiky	26
3.3.2. Demografický, ekonomický a sociální vývoj	27
3.4. Plocha podle využití	29
3.5. Statistiky podnikání	31
3.6. Nejdůležitější firmy a provozovny	33
3.7. Žádoucí rozvojové obory a činnosti v zájmové zóně	40
4. Shrnutí a závěr	44
Seznam použité literatury	47
Seznam zkratk	52
Prohlášení o využití bakalářské práce	
Seznam příloh	
Přílohy	

1. Úvod

Současná podoba tržního prostředí je charakteristická zakládáním podniků se zahraniční majetkovou účastí a také formováním transnacionálních korporací. Právě vznik tohoto typu korporací je znakem všudypřítomné globalizace, která vytváří podmínky pro liberalizaci obchodu, uvolňováním restrikcí ze strany států, usnadňováním pohybu výrobních faktorů, zakládáním mezinárodních organizací, eliminováním interkulturních rozdílů apod. Podniky se zahraniční majetkovou účastí hrají důležitou roli v rozvoji mezinárodního obchodu, čímž vzrůstá význam jejich existence. Znakem transnacionálních korporací je skutečnost, že působí ve více státech světa a svým působením ovlivňují lokální ekonomiky.

Cílem práce je provést monitoring podnikatelských subjektů se zahraniční majetkovou účastí v Moravskoslezském kraji.

Struktura práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Takovéto rozdělení kopíruje časový rámec zpracování práce, kdy bude nejdříve nutné prostudovat odborné zdroje věnující se problematice podniků se zahraniční majetkovou účastí, tedy provést deskripci odborné literatury. Až následně bude možné přejít ke sběru dat z podnikatelského prostředí Moravskoslezského kraje. Čerpáno bude z veřejně dostupných zdrojů souvisejících se sledováním statistik působení podnikatelských subjektů. Sekundárně získané údaje budou následně předmětem analýzy a syntézy.

Objektem zájmu této práce jsou transnacionální korporace. Jak bude potvrzeno v rámci dalšího textu, tak jejich význam pro národní ekonomiku neustále narůstá a nelze předpokládat, že by se tato situace změnila. Vliv na výkonnost národních ekonomik je poměrně vysoký. Na základě tohoto předpokladu lze konstatovat, že příslušné samosprávné instituce mají přímou povinnost vytvářet ve svých krajích podmínky pro uplatnění zahraničních investic. Z tohoto důvodu bude prozkoumán přístup představitelů Moravskoslezského kraje k podpoře zahraničních investic, ale také samotné podmínky v kraji, které mohou vyústit v zájem investorů o vstup na toto území. Jako vhodná metoda pro tuto činnost se nabízí metoda passportizace. Prostřednictvím zpracování práce vznikne příručka pro potenciální investory, která shrne základní informace o kraji a přítomnosti dalších transnacionálních korporací.

2. Teoreticko – metodologická východiska problematiky podnikatelských subjektů se zahraniční majetkovou účastí

V teoretické části bude popsána problematika podniků se zahraniční majetkovou účastí z hlediska dostupných literárních zdrojů. V této kapitole budou vymezeny pojmy a stěžejní definice včetně platné legislativy a dělení podniků z různých pohledů.

2.1. Základní vymezení podnikatelských subjektů

Podnikání či podnikatelská činnost je předmětem široké řady legislativních směrnic a úprav. Malé a střední podnikání je definováno v právních předpisech České republiky, ale i Evropské unie, kdy je zpravidla charakterizováno třemi obecnými kritérii (počtem pracovníků, ekonomickými kritérii a nezávislostí). Za mikropodnik se považuje organizace s méně než deseti zaměstnanci s obratem nižším než 2 mil. EUR a aktivy nižšími než 2 mil. EUR. Mezi malé podniky spadá organizace s počtem zaměstnanců nepřevyšujícím hodnotu 50 osob, obratem do 10 mil. EUR a stejnou hodnotou aktiv. Za střední podnik se považuje organizace s počtem zaměstnanců do 250 a obratem do 50 mil. EUR (hodnota aktiv nepřesahuje 43 mil. EUR).¹

Odborná literatura nabízí celou řadou různých způsobů členění podniků, a to vždy podle různých kritérií. Jedná se například o rozdělení podniků podle druhu výkonů na podniky produkující hmotné výkony a podniky poskytující služby. Podniky poskytující služby každý den využívají sběr a rozdělování hmotných statků (například banky, dopravní podniky, pojišťovny, hotely, restaurace, auditorské a daňově-poradenské podniky apod.) Podniky produkující hmotné výkony jsou převážně z průmyslových a řemeslných odvětví. Podle druhu výkonů se mohou členit například na těžební podniky, vyrábějící výrobní prostředky, spotřební statky atd.²

Mezi další způsoby rozčlenění patří například třídění podniků podle jejich příslušnosti k hospodářským odvětvím (části národního hospodářství, které vyrábí určitou skupinu výrobků či poskytuje určitou skupinu služeb, kdy je tato skupina výrobků a služeb stejná nebo podobná). Rozčlenění podniků zde úzce souvisí s pojmy primární sektor národního hospodářství, sekundární sektor národního hospodářství a terciální sektor národního

¹ ŠTVERKOVÁ, Hana. *The SMEs competitiveness*. Saarbrücken: LAP Lambert Academic Publishing, c2013. 1-173 s. ISBN 978-3-659-47457-6.

² WÖHE, Günter a Eva KISLINGEROVÁ. *Úvod do podnikového hospodářství*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Překlad Zuzana Maňasová. Praha: C.H. Beck, 2007. 8 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7179-897-2.

hospodářství. Primární sektor národního hospodářství sestává z podniků prvovýroby, která získává statky přímo z přírody - lesnictví, těžba atd. Sekundární sektor realizuje druhovýrobu, kdy zpracovává statky získané prvovýrobou. Terciální sektor jsou podniky nevýrobní, protože většinou poskytují služby.³

Další typologii charakterizuje například Mikoláš, a to podle vlastnické struktury podniků. Autor k tomuto rozdělení udává, že právě vlastnická struktura může výrazně ovlivnit výkonnost podniku, proto je nutné rozdělovat podniky i do kategorie: české veřejné firmy (vlastněné státem či místní samosprávou), české soukromé firmy a firmy s cizí účastí.⁴

Legislativní pravidla související s existencí transnacionálních korporací upřesňuje Evropská unie, která se dlouhodobě snaží vytvořit kompaktní právní prostředí na území členských států a odbourat překážky pro podnikatelské a obchodní aktivity (které vznikají v důsledku odlišností v legislativě jednotlivých členských států). Mezi nadnárodní formy společností se v Evropské unii řadí Evropské hospodářské zájmové sdružení, Evropská akciová společnost, Evropská družstevní společnost.⁵

V tuzemské legislativě řeší problematiku vzniku, činnosti, zániku a dalších souvislostí obchodních korporací - Zákon o obchodních korporacích (Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech). Tato legislativní norma nahradila obchodní zákoník a do účinnosti vstoupila k 1. 1. 2014. Obchodními korporacemi se rozumí obchodní společnosti a družstva. Společnostmi jsou veřejná obchodní společnost a komanditní společnost, společnost s ručením omezeným, akciová společnost, evropská společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení. Veřejná obchodní společnost je společnost alespoň dvou osob, které se účastní jejího podnikání nebo správy jejího majetku. Zároveň ručí za její dluhy společně a nerozdílně. Komanditní společnost je společnost, ve které alespoň jeden společník ručí za její dluhy omezeně (komanditista) a alespoň jeden společník ručí za dluhy neomezeně (komplementář). Společnost s ručením omezeným je společnost, za jejíž dluhy ručí společníci společně a nerozdílně do výše, v jaké nesplnili vkladové povinnosti podle stavu zapsaného v obchodním rejstříku v době,

³ SYNEK, Miloslav a Eva KISLINGEROVÁ. *Podniková ekonomika*. 5., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. 82-84 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-336-3.

⁴ MIKOLÁŠ, Zdeněk. *Jak zvýšit konkurenceschopnost podniku: Konkurenční dynamika a potenciál podnikání*. Praha: Grada Publishing, 2005. 90-91 s. ISBN 978-80-247-6263-0.

⁵ CZECHTRADE. *Nadnárodní formy společností* [online]. 2014 [cit. 2014-11-18]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/nadnarodni-formy-spolecnosti-ppbi-51141.html#!&chapter=1>.

kdy byli věřitelem vyzváni k plnění. Akciová společnost je společnost, jejíž základní kapitál je rozložen na určitý počet akcií.⁶

Základem každé korporace je společenství lidí nebo právnických osob, protože korporace bez těchto subjektů nemůže existovat. V každém případě zde existuje člen nebo společník, který o věcech korporace rozhoduje, kdy má zároveň podíl na zisku či likvidačním zůstatku.⁷

Legislativní změna je užitečná i pro nadnárodní korporace, které mají na území České republiky zřízenou pobočku. Nový občanský zákoník od ledna 2014 umožňuje jmenování prokuristy pro jednotlivé pobočky, čímž vkládá do rukou zahraničních společností podnikajících na území České republiky nástroj pro efektivnější kontrolu (než tomu bylo před rokem 2013).

Z hlediska legislativního je důležité i vymezení pojmu obchodní závod, který prošel určitou legislativní obměnou spojenou s přijetím Zákona o obchodních korporacích. Nově se závod chápe jako věc, kdy je pro její vznik a vymezení obsahu velmi důležitá vůle jejího vlastníka, tedy podnikatele. Právě vlastník určuje, kdy závod vznikne, co bude obsahem jeho činnosti, ale i to, zda bude podnikatel provozovat více závodů nebo zda bude zřizovat další pobočky.⁸

„Pobočku definuje nový občanský zákoník v § 503 jako část závodu, která vykazuje hospodářskou a funkční samostatnost a to o které podnikatel rozhodl, že bude pobočkou. S ohledem na tuto definici je tedy zřejmé, že pobočka obchodního závodu nahrazuje dřívější organizační složku podniku.“⁹

Jak již bylo uvedeno, tak nabytím účinnosti nového občanského zákoníku (NOZ) doznala úprava podniku a dispozic s ním výrazných proměn (zejména v oblasti prodeje a nájmu). Podnik získal nové označení obchodní závod, ale stejně jako předtím podnik, zůstává obchodní závod věcí hromadnou (souborem věcí náležejících jedné osobě a tvořící jeden předmět. Stále platí, že obchodní závod tvoří všechno, co podnikateli v souvislosti s jeho

⁶ Předpis č. 90/2012 Sb. Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). *ZakonyProLidi.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-11-19]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-90#cast1-hlava2>.

⁷ ŠTVERKOVÁ, Hana. *The SMEs competitiveness*. Saarbrücken: LAP Lambert Academic Publishing, c2013. 1-173 s. ISBN 978-3-659-47457-6.

⁸ Tamtéž.

⁹ CELERÝN, JUDr. Jakub. Možnost efektivnější kontroly poboček zahraničních společností díky novým pravidlům prokury. *EPravo.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-11-19]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/moznost-efektivnejsi-kontroly-pobocek-zahranicnich-spolecnosti-diky-novym-pravidlum-prokury-94119.html>.

podnikáním patří, tj. věci, práva a jiné majetkové hodnoty, včetně závazků (v předchozí právní úpravě nebyly závazky součástí podniku).¹⁰

„Obchodní závod je organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti. Má se za to, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu.“¹¹

Martiničová, Konečný a Vavřina považují v rámci této definice za soubor jmění především majetek podniku a jeho dluhy. Zároveň upozorňují, že aktuální tuzemská legislativní úprava nijak nedefinuje pojem podnik. V předchozích letech definovala například Evropská komise (v nařízení č. 800/2008) podnik jako každý subjekt vykonávající hospodářskou činnost, bez ohledu na jeho právní formy. Hlavním posláním podniků je výroba, distribuce zboží, či poskytování služeb klientům tak, aby uspokojovaly potřeby všech ostatních, kteří jsou s vývojem podniku spjatí.¹²

Specifickým typem podniků v České republice jsou podniky se zahraniční majetkovou účastí, které patří mezi typ podniku - firmy s cizí účastí (podle typologie podniků dle vlastnické struktury). Jejich přesná podoba a struktura je velmi proměnlivá, proto se i tato skupina organizací rozděluje na dílčí podskupiny. Jde o podniky využívající společné podnikání bez kapitálové spoluúčasti, společné podnikání s kapitálovou spoluúčastí, joint ventures, evropské společnosti a nadnárodní podniky.¹³

2.1.1. Podniky se zahraniční majetkovou účastí

Zahraniční a domácí investice lze považovat za důležitý faktor ekonomického růstu. Investicí se rozumí ekonomická činnost, při které se podnikatelský subjekt vzdává současné spotřeby, protože má výhled zvýšeného produktu v budoucnosti. Investice zpravidla směřují do oblasti hmotného či nehmotného kapitálu. Na zahraniční investice se pohlíží jako na způsob akvizice, resp. převzetí aktiv v jiné zemi. Aktiva přebírá vláda, instituce či jednotlivci jedné země ve druhé zemi. Pokud jsou v určité zemi úspory nižší ve vztahu k potenciální poptávce po investicích, tak zahraniční investice mohou být pozitivním faktorem stimulujícím vyšší růst. Silnou motivaci ke vstupu na zahraniční trh

¹⁰ Randa Havel Legal. OBCHODNÍ ZÁVOD A DISPOZICE S NÍM. RANDA HAVEL LEGAL. *Randa Havel Legal* [online]. 2013 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: http://www.randalegal.com/download/files/newsletter_rekodifikace_8_2013.pdf.

¹¹ Zákon č. 89/2012 Sb., In: Sbírka 89/2012. 2012.

¹² MARTINOVIČOVÁ, Dana, Miloš KONEČNÝ a Jan VAVŘINA. *Úvod do podnikové ekonomiky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014. 13 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-5316-4.

¹³ SYNEK, Miloslav a Eva KISLINGEROVÁ. *Podniková ekonomika*. 5., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. 380-395 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-336-3.

má samozřejmě i investor. K problematice podnikání a podniků se nejvíce vztahují ty přímé zahraniční investice, jejichž prostřednictvím investoři (zpravidla korporace) získávají dlouhodobou kontrolu nad svými společnostmi (zde se jedná o pobočky, dceřiné společnosti, afilace apod.).¹⁴

Finanční analýza podnikové sféry průmyslu a stavebnictví v roce 2000 (publikována Ministerstvem průmyslu a obchodu České republiky) konkrétně identifikovala výhody, které přináší zahraniční investice tuzemským podnikům (prostřednictvím komparace podniků pod domácí a zahraniční kontrolou):¹⁵

- Vyšší rentabilita - zahraniční podniky měly více než dvojnásobnou rentabilitu vlastního kapitálu (ROE). U rentability aktiv se jednalo o rozdíl až 70 %.
- Vyšší ziskovost a nižší vázanost aktiv - zahraniční podniky potřebovaly méně kapitálu pro dosažení stejných výnosů jako české podniky (vytvořily 42 % celkových výnosů s podílem 51 % na tvorbě čistého zisku).
- Intenzivnější zapojení do mezinárodního obchodu - zapojení zahraničních podniků do vývozu bylo 2,5krát vyšší než u tuzemských podniků. To platí i o zapojení do dovozu (2,9krát větší).
- Finanční stabilita - zahraniční podniky byly od roku 1996 schopné splácet krátkodobé bankovní úvěry z cash flow (tuzemské až od roku 2001).

V rámci tržních podmínek v České republice se za přímou zahraniční investici považuje 10% a vyšší podíl zahraničního investora na základním jmění společnosti, kdy je podmínkou trvalý zájem investora na společnosti a jeho podílení se na řízení. Tato definice respektuje metodiku OECD a Evropského statistického úřadu. Součástí přímé zahraniční investice se také stává reinvestovaný zisk investora a ostatní kapitál (přijaté a poskytnuté úvěry).¹⁶

Růst počtu podniků, které působí jako zahraniční investoři, se v současném tržním prostředí neustále zvyšuje. Důvodem je globalizace světové ekonomiky, tedy proces, kdy

¹⁴ KALÍNSKÁ, Emilie a kol. *Mezinárodní obchod v 21. století*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 28-29 s. Expert. ISBN 978-80-247-3396-8.

¹⁵ ZADRAŽILOVÁ, Dana. *Mezinárodní management*. Kap.2 Multinacionální a transnacionální korporace a jejich význam ve světové ekonomice. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, nakladatelství Oeconomica, 2004. ISBN 80-245-0683-1.

¹⁶ KALÍNSKÁ, Emilie a kol. *Mezinárodní obchod v 21. století*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 28-29 s. Expert. ISBN 978-80-247-3396-8.

jsou tradiční toky zboží propletené neviditelnými přesuny peněz a sdílením informací s celou řadou pozitivních i negativních důsledků. V dřívějších dobách se řada výrobních procesů organizovala pouze v rámci národních ekonomik, ale v současné době mají podniky nadnárodní charakter a jsou řízené právě investory. Mezi sektory, které nejvíce přitahují přímé zahraniční investice patří: technologicky vyspělá odvětví, velkoobjemové spotřební zboží a masové rychloobrátkové spotřební zboží.¹⁷

Množství podniků se zahraniční majetkovou účastí má charakteristiky transnacionálních korporací, respektive se v mnohém překrývají, proto bude následující text zaměřen na transnacionální korporace.

2.1.2. Transnacionální korporace

Transnacionální korporace jsou aktérem mezinárodního obchodu, mezinárodních vztahů a v posledních desetiletích jejich význam neustále narůstá. Pojmem nadnárodní (transnacionální) korporace se označují obchodní společnosti, které působí v několika státech a mají hierarchicky uspořádané centrály, rozmístěné v nejrůznějších zemích.¹⁸

„Nadnárodní firmy jsou prostředníkem mezinárodního obchodu, který se většinou realizuje mezi organizačními jednotkami těchto firem.“¹⁹

Organizace pro mezinárodní spolupráci a rozvoj vytvořila definici transnacionálních korporací jako: *„společnosti nebo jednotky, jejichž vlastnictví je soukromé, státní nebo smíšené, které jsou založeny v různých zemích a vzájemně propojeny tak, že jedna nebo více z nich může vyvíjet významný vliv na činnost druhých, zvláště s ohledem na společné využívání znalostí a zdrojů.“²⁰*

Podle Organizace spojených národů se za transnacionální korporaci považuje podnik, který vlastní či ovládá činnosti produkující přidanou hodnotu ve více než dvou zemích, tedy vlastní v jiné zemi více než 10 % podílů na základním jmění.²¹

¹⁷ KISLINGEROVÁ, Eva a kol. *Chování podniku v globalizujícím se prostředí*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2005. 13 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 80-7179-847-9.

¹⁸ SMOLÍK, Josef. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. 66 s. ISBN 978-802-4751-313.

¹⁹ ŠTRACH, Pavel. *Mezinárodní management*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 34 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-2987-9.

²⁰ Tamtéž.

²¹ CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: obecné trendy rozvoje*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 42 s. ISBN 978-80-7400-155-0.

Zadražilová (na rozdíl od některých jiných autorů) odlišuje pojmy multinacionálních korporací a transnacionálních korporací. Za multinacionální korporace považuje podniky splňující zde uvedenou definici transnacionálních korporací podle Organizace pro ekonomickou spolupráci. „*Názvem transnacionální korporace (TNC) se obvykle rozumí určité rozvinuté stádium MNC, které je charakteristické uplatňováním globální podnikatelské strategie, organizace a řízení. Společnost v tomto stádiu chápe při alokaci svých zdrojů a využívání komparativních výhod svět jako jeden trh. Používání stejných měřítek a kritérií efektivity při řízení domácích a zahraničních aktivit se projeví ve strategii a vnitřní organizaci společnosti, v marketingových činnostech i personální politice. Řízení takové společnosti je především v klíčových oblastech více centralizované, přesto se může přizpůsobovat národním a někdy i místním podmínkám, tzn. přizpůsobovat globální koncept místním požadavkům a potřebám trhu.*“²²

Další autor Grazia Ietto-Gillies považuje transnacionální korporace za podniky, které mají schopnost strategického řízení zahraničních přidružených společností na dálku. Přidružené společnosti se vyznačují existencí dostatečných podmínek pro výkon kontroly (například jsou schopné komunikovat rychle a efektivně).²³

Transnacionální korporace, resp. jejich odborné definice, sestávají z kvalitativních i kvantitativních znaků. Kvalitativní vymezení hovoří o tom, že transnacionální korporace realizují svoji organizovanou činnost v několika státech současně, dále pak si kladou cíle, které nemohou být realizovatelné v jednom státním teritoriu. Přitom působí v ekonomické oblasti a nadpoloviční část jejich aktivit není politická.²⁴

O kvantifikaci „transnacionálnosti, resp. nadnárodnosti“ se snaží například tzv. index transnacionality (TNI), který se vytváří průměrem ze tří podílů. Prvním podílem je podíl zahraničních aktiv k celkovým aktivům. Druhým podílem je podíl zahraničních prodejů k celkovým prodejem. Třetí podíl se počítá podílem počtu zahraničních zaměstnanců k celkovému počtu pracovníků. V podnikatelské praxi se využívá i tzv. indexu internacionalizace, který dokládá podíl počtu zahraničních dceřiných podniků k celkovému počtu dceřiných podniků.²⁵

²² ZADRAŽILOVÁ, Dana. *Mezinárodní management*. Kap.2 Multinacionální a transnacionální korporace a jejich význam ve světové ekonomice. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, nakladatelství Oeconomica, 2004. ISBN 80-245-0683-1.

²³ IETTO-GILLIES. *Transnational Corporations and International Production*. USA: Edward Elgar Publishing, 2012. 9 s. ISBN 978-0-85793-225-9.

²⁴ SMOLÍK, Josef. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. 66 s. ISBN 978-802-4751-313.

²⁵ ŠTRACH, Pavel. *Mezinárodní management*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 34 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-2987-9.

Transnacionalitu společností řeší i tzv. index geografického rozšíření, který nabízí značně alternativní pohled na celou problematiku, protože si všímá především geografického rozšíření transnacionálních korporací (tedy, jestli daná společnost expanduje do jedné konkrétní země či se zaměřuje na expanzi do více zemí). Index se vykazuje jako druhá odmocnina indexu internacionalizace vynásobená počtem hostitelských zemí.²⁶

Řada autorů odborných publikací pak navrhuje ještě jiné kvantitativní kritéria pro to, aby mohl být podnik označen jako transnacionální korporace. Například Durčáková a Mandel hovoří o tom, že jen podniky, které dosahují alespoň 30 % svého konsolidovaného obrátu mimo mateřskou zemi, mohou být považované za nadnárodní korporace. Alan Rugman pak pojmem globální podniky označuje organizace, které dosahují minimálně 20 % svých prodejů v regionu Evropské unie, severní Ameriky a Asie (současně).²⁷

Primárním cílem většiny nadnárodních korporací je maximalizace zisku. Naplnění tohoto cíle umožňují vysoká geografická flexibilita a adaptabilní formy organizace. Ve stále větším počtu případů se transnacionální korporace stávají autonomními politickými hráči a udržují samostatné vztahy se státy a mezinárodními organizacemi.²⁸

*„Podle pesimistických názorů mají nadnárodně organizované korporace neomezenou možnost vyhýbat se daňové povinnosti v místě, kde je primárně vytvářen jejich zisk. Díky rostoucí kapitálové mobilitě mohou navíc přesunout svou výrobu kamkoli se jim zlíbí a takto způsobit národní ekonomice neřešitelné problémy v podobě rostoucí nezaměstnanosti a nafukujícího se rozpočtového deficitu.“*²⁹

Podle výzkumů počet transnacionálních korporací prudce narůstá. Například v roce 1970 působilo na světě 7 000 podniků tohoto typu. Zatímco v roce 2006 už to bylo 78 000 organizací. Více než polovinu světové průmyslové výroby produkovalo 200 největších transnacionálních korporací.³⁰

Vznik nadnárodních korporací probíhá v pěti základních fázích (tento vývoj není pravidlem):³¹

²⁶ CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: obecné trendy rozvoje*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 43 s. ISBN 978-80-7400-155-0.

²⁷ ŠTRACH, Pavel. *Mezinárodní management*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 35 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-2987-9.

²⁸ SMOLÍK, Josef. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. 66 s. ISBN 978-802-4751-313.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ Tamtéž.

³¹ PICHANÍČ, Mikuláš. *Mezinárodní management a globalizace*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2004. 70-72 s. ISBN 80-7179-886-X.

- Export přebytečné produkce do zahraničí - potenciál růstu domácího trhu začíná být vyčerpán a podnik hledá nové odbytiště.
- Výstavba poboček v zahraničí k zásobování nových trhů - podnik vyrábí výrobek na domácím trhu a vyváží jej do zahraničí prostřednictvím vlastní sítě poboček.
- Zahraniční pobočky uspokojují jiný národní trh, než který obsluhovaly primárně - podnik začíná přesouvat některé činnosti z domovské země do zahraniční země. Jedná se například o výrobu doplňků apod. Management stále sídlí v domovské zemi a kontroluje činnost pobočky.
- Zahraniční podniky začínají exportovat zboží do domovské země - v cizí zemi se výrobky vyrábějí levněji, takže je výhodnější vyrábět tam. Některé rozhodnutí managementu začínají být decentralizované, ale nikoliv strategické, které se stále ještě uskutečňují v domovské zemi na centrále. Zahraniční země řídí domácí operace, logistiku, nábor pracovních sil, dodavatelsko-odběratelské vztahy, marketing, propagaci, jednání s místními vládními a regionálními orgány apod.
- Podnik se stává internacionální a globální korporací, tedy transnacionální - podniky nemají téměř žádnou národní identitu, pouze domovskou adresu pro daňové a identifikační účely. Management podniku je složen ze zástupců řady národností, ras, náboženství apod.

Mateřská společnost na zahraniční trhy vstupuje například prostřednictvím přímých zahraničních investic a vytvářením zahraničních afilací. Nejčastěji získává akcie již v zavedených podnicích (nákupem akcií), nebo zakládá nové podniky (tzv. investice na zelené louce). Zahraniční afilace probíhá buď zřízením zahraniční pobočky, zřízením dceřiné společnosti, nebo přidruženým podnikem. Vlastnictví zahraniční pobočky pak probíhá výhradně prostřednictvím mateřské společnosti, nebo spolu s dalším partnerem. Konkrétní volba podoby pobočky je také individuální. Pobočka může být stálým sídlem mateřské společnosti nebo kanceláří zahraničního investora, společným podnikem (joint venture) s dalšími partnery, dlouhodobým vlastnictvím movitého či nemovitého majetku. Obvykle nese pobočka název mateřského podniku a zdaňuje svůj zisk jako součást zisku celé společnosti. Dceřiná společnost působí jako samostatná hospodářská jednotka s vlastní

právní subjektivitou, kde má mateřská společnost nadpoloviční obchodní podíl (resp. nadpoloviční hlasovací právo).³²

Přímé zahraniční investice mají řadu efektů, které zlepšují makroekonomickou situaci jednotlivých zemí, ale i celé globální ekonomiky. Zejména se jedná o zvětšení objemu finančního kapitálu, který se využívá pro zajištění hospodářského růstu (resp. se k tomuto může využít). Ale vznikají i nepřímé pozitivní efekty. Jako například získání moderních technologií, zvýšení produktivity práce, růst kvalifikace tuzemské pracovní síly apod. (o dalších výhodách pojednává další část práce).³³

K tomu, aby se organizace stala nadnárodní, existuje celá řada různých důvodů, jež se dají podle jednoho z hledisek rozlišit na defenzivní a ofenzivní důvody. Defenzivní důvody vznikají v situacích, kdy má podnik problémy na domácím trhu. Působí zde mnoho konkurenčních podniků (konkurenční tlak je velký), vyskytují se zde velké obchodní bariéry, regulace a restrikce apod. Při ofenzivním přístupu k internacionalizaci se organizace snaží docílit úspor z rozsahu, získat přístup na mezinárodní trhy, prezentovat a kapitalizovat nehmotné aktiva (značku, know-how), aktivně vyhledávat nákladové úspory a těžit z investičních pobídek. Ofenzivní přístup je charakteristický proaktivním rozhodováním a schopností zaměřit se na budoucnost. Defenzivní přístup spíše řeší situaci, která už nastala a byla vyvolána vývojem vnějšího prostředí, popř. rozhodováním třetích subjektů.³⁴

Podstatným důvodem rozvoje činnosti transnacionálních korporací je čerpání tzv. lokálních výhod, které mají podobu konkurenčních výhod spjatých s určitou lokalitou. Řada podniků založila svůj globální úspěch právě na čerpání těchto faktorů (výhod), které se nacházejí pouze v jedné geografické lokalitě (nebo mají nejlepší podobu právě v této lokalitě). Lokální výhoda vytváří několik klíčových silných stránek, které by podnik nezískal, pokud by svoji činnost realizoval v jiné lokalitě. Konkurenceschopnost transnacionálních korporací se zvyšuje tím, že mají dostatečné zdroje ke vstupu na různé lokální trhy, čímž mohou těžit se vzniku synergického efektu. Například špičkový systém vzdělávání v Německu vytváří lokální výhodu, ze které zdejší podniky těží (získávají vysoce

³² CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: obecné trendy rozvoje*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 42-43 s. ISBN 978-80-7400-155-0.

³³ ZADRAŽILOVÁ, Dana. *Mezinárodní management*. Kap.2 Multinacionální a transnacionální korporace a jejich význam ve světové ekonomice. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, nakladatelství Oeconomica, 2004. ISBN 80-245-0683-1.

³⁴ ŠTRACH, Pavel. *Mezinárodní management*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 34 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-2987-9.

kvalifikovanou pracovní sílu, což se následně projevuje ve špičkové kvalitě produktů a procesů). Dalším příkladem je například město ve Francii Grasse, které zásobuje až polovinu celosvětového trhu s parfémami (květinami pro výrobu vůně).³⁵

Maximalizace zisku a vysoká výnosnost investovaného kapitálu může být dosažena prostřednictvím expanze do dalších regionů, kde podniky usilují o lepší přístup na trhy a snižování nákladů, resp. zvyšování výnosů. Například odvětví s vysokými fixními náklady vyžaduje vysoký objem výdajů a příjmů, aby byl naplněn ziskový potenciál. Úspory z rozsahu vznikají ve všech oblastech odbytu, takže nejen ve výrobě, ale i v marketingu, logistice apod.³⁶

Specifikem nadnárodních společností jsou obvykle velmi složité a rozsáhlé organizační struktury, které integrují hierarchické řízení založené na nadřízenosti a podřízenosti, ale také vlastnické ovládání a tržní chování. Právě vlastnické vztahy nabývají takové složitosti, že se často stávají nepřehlednými. Konkrétní podoba organizační struktury nadnárodní společnosti je ovlivněna řadou faktorů. Jako například historie, velikost, země podnikání, odvětví, produktové portfolio atd.³⁷

Souhrnně lze konstatovat, že z ekonomického pohledu patří mezi základní znaky transnacionálních korporací fyzické umístění organizačních jednotek vzniklých formou přímých zahraničních investic v druhé zemi. Dále pak existence rozhodujícího vlivu, který vůči zahraničním organizačním jednotkám mateřské společnosti vyvíjejí a možnost integrovaného využívání a přelévání zdrojů. Transnacionální korporace mají nejčastěji podobu akciové společnosti (z hlediska organizačně právního) a strukturu tzv. holdingovou, která těmto korporacím usnadňuje vstup na zahraniční trhy.³⁸

Mezinárodnímu obchodnímu prostředí přináší existence nadnárodních korporací řadu výhod, ale samozřejmě i řadu nevýhod. Mezi největší výhody existence nadnárodních korporací patří podpora mírových vztahů mezi státy, protože tato činnost zvyšuje potenciál dosažení ziskové podnikatelské činnosti v těchto státech. Dále pak korporace zmenšují bariéry mezi státy, zrychlují globalizaci mezinárodní ekonomiky a přispívají k formování pravidel řízení mezinárodní ekonomiky. Samozřejmě také přispívají k růstu objemu

³⁵VERBEKE, Alain. *International business strategy: rethinking the foundations of global corporate success*. New York: Cambridge University Press, 2009. 28-29 p. ISBN 978-0-521-68111-7.

³⁶CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: obecné trendy rozvoje*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 44 s. ISBN 978-80-7400-155-0.

³⁷BLAŽEK, Ladislav a kol. (ed.) *Nadnárodní společnosti v české republice II. Kvalitativní a kvantitativní výzkum* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 33 s. ISBN 978-80-210-5677-0.

³⁸ZADRAŽILOVÁ, Dana. *Mezinárodní management*. Kap.2 Multinacionální a transnacionální korporace a jejich význam ve světové ekonomice. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, nakladatelství Oeconomica, 2004. ISBN 80-245-0683-1.

světového obchodu. Mezi další výhody se řadí: shromažďování investičního kapitálu (ten se stává základem pro rozvoj hostitelské země nebo pro výzkum a vývoj), provádí financování mezinárodních půjček a služeb, snižují cenu zboží zvyšováním produkce prostřednictvím principu komparativní výhody, snaží se o prosazení zásad svobodného obchodu, pomáhají k odstranění různých překážek mezinárodního obchodu (například cel) a placením daní v hostitelské zemi zvyšují příjmy do státního rozpočtu. Příspěvkem existence transnacionálních korporací je i navýšení zaměstnanosti a zvýšení kvalifikace pracovníků v hostitelských zemích, předávání tržní zkušenosti apod. Celkově se dá konstatovat, že jejich existence zvyšuje zisk a bohatství.³⁹ Odborná literatura uvádí i další pozitiva, které mají například podobu zajištění nedostatečných zdrojů, zvýšení produktivity zahraničních trhů (v důsledku přesunu znalostí), posílení konkurenceschopnosti na zahraničních trzích, zlepšení rozvoje infrastruktury (dopravní, sociální, komunikační, energetické apod.).⁴⁰

Existence transnacionálních korporací má samozřejmě i svoje nevýhody. Podle některých odborníků ohrožují nadnárodní korporace suverenitu a autonomnost států (zvláště rozvojových). Korporace také mohou podporovat a ospravedlňovat represivní režimy ve jménu zachování stability a pořádku. Jejich působením se stávají země třetího světa závislé na technologiích, kapitálu a znalostech světa prvního. Výjimkou není ani ničení místní kultury a národních zvláštností, popř. diktování charakteru ekonomické orientace země a podoby jejího vývoje. Mezi další negativa patří: homogenizace světové kultury podle západní konzumní orientace, omezování mzdové politiky, vyvádění zisků z hostitelské země do domovské země, poškozování lokálního podnikání, prohlubování chudoby některých skupin obyvatelstva, přispívání k růstu oligopolistického uspořádání světové ekonomiky na úkor konkurence, omezování dostupnosti komodit monopolizováním produkce, vytváření dlužníků závislých na půjčkách. Dále se objevuje i vývoz techniky a ekologicky rizikové technologie do nerozvinutých zemí a vytváření kartelů napomáhajících inflaci.⁴¹

Existence a činnost transnacionálních korporací velmi úzce souvisí s přímými zahraničními investicemi, protože takovéto podniky mají velké materiální a finanční zdroje, tak si mohou dovolit široce diverzifikovat vlastní podnikatelskou činnost. Zatímco vývoj v

³⁹ SMOLÍK, Josef. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. 67 s. ISBN 978-802-4751-313.

⁴⁰ CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: obecné trendy rozvoje*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 46 s. ISBN 978-80-7400-155-0.

⁴¹ SMOLÍK, Josef. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. 67 s. ISBN 978-802-4751-313.

předchozích desetiletích ukázal, že se transnacionální korporace snaží spíše investovat do oblasti výroby, tak v současné době se začínají zvyšovat investice do výzkumu a vývoje.⁴²

Nadnárodní korporace mohou svoje sídla udržovat v místě svého vzniku, nebo je přesouvat do jiných zemí. Nejvyšší frekvence sídel transnacionálních korporací se nachází v Severní Americe, západní Evropě a v Japonsku. Organizace spojených národů v roce 1995 publikovala zprávu, podle které nadnárodní společnosti zaměstnávaly 80 mil. zaměstnanců ve svých domovských regionech a 20 milionů pracovníků v jiných zemích.⁴³

Z výhod existence a působení transnacionálních korporací může těžit i Česká republika. Nadnárodní korporace, které na tomto území působí (například CocaCola, IBM, Bosch Rexroth, Honeywell), oceňují především výhodnou polohu České republiky, průmyslovou základnu a kvalitní kvalifikaci zdejších zaměstnanců. Nedostatky pozorují v rámci infrastruktury, kvality státní správy a malou podporu inovací. Bernard Bauer (člen představenstva Česko-německé obchodní a průmyslové komory) upozorňuje, že je Česká republika, podle posledního průzkumu této komory (z roku 2012), nejatraktivnější investiční lokalitou ve střední a východní Evropě. Pro Českou republiku by mělo být prioritní přilákání dalších transnacionálních korporací do této lokality. Například podnik Siemens v České republice zaměstnává přes 10 000 pracovníků (ve svých 8 továrnách) a od doby svého působení zde podnik investoval 22 mld. euro. Dalším příkladem je závod na výrobu malých osobních automobilů TPCA v Kolíně, který odebírá 80 % součástek od tuzemských subdodavatelů. Z geografického hlediska je největším investorem v České republice sousední Německo. Následuje Slovensko, Rakousko, Nizozemsko, Velká Británie, Švýcarsko, Francie. Zájem nadnárodních korporací o Českou republiku se neustále zvětšuje, ale i tak existují bariéry, které neumožňují plné využití potenciálu zájmu. Podle odborníků musí dojít k větší koncentraci na inovace, technické školství a odbourání přebujelé administrativy.⁴⁴

„Česká republika by se měla i nadále prezentovat jako centrum inovace, kreativity a podporovat výzkumné a rozvojové iniciativy. Právě inovativnost je nyní alfa a omegou velkých nadnárodních společností. Technologická centra, průmyslové oborové klastry,

⁴²KUNEŠOVÁ, Hana. Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. 43 s. ISBN 80-717-9455-4.

⁴³PICHANIČ, Mikuláš. *Mezinárodní management a globalizace*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2004. 67 s. ISBN 80-7179-886-X.

⁴⁴Jak může ČR přilákat více nadnárodních firem?. *EurActiv* [online]. 2013 [cit. 2014-11-19]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/podnikani-a-zamestnanost/clanek/jak-muze-cr-prilakat-vice-nadnarodnich-firem-010587>.

PPP projekty (z anglického Public Private Partnership – partnerství veřejné a soukromé sféry), to je ta správná cesta pro českou ekonomiku.“⁴⁵

Největší počet nadnárodních společností působí v hlavním městě Praha. Důvodem jsou zejména dobré podmínky pro životní styl, lokace, infrastruktura a průmyslová základna. Potenciál Prahy by mohl být využit plně, pokud by se podařilo zlepšit daňovou politiku a podmínky pro přistěhovance. Počet nadnárodních korporací roste i v Brně, kde se vyskytuje kvalitní a pestrá vědecko-výzkumná základna, funguje zde podpůrná infrastruktura pro podnikání v oblasti výzkumu, vývoje a inovace, infrastruktura pro internacionalizaci města. Slabinou rozvoje potenciálu je špatná vnější dopravní dostupnost města (silniční, letecká i železniční).⁴⁶

Velké podniky zpravidla tvoří klíčovou část ekonomiky, a to platí i pro Českou republiku (a celou Evropskou unii). V České republice vytváří velké podniky klíčovou část ekonomiky prostřednictvím zapojení malých a středních podniků do exportu. Podle studie Vysoké školy ekonomické (Střediska regionálních a správních věd) i malé proporciální změny hospodaření mohou mít významné dopady na rozpočty států, krajů a obcí. Zpravidla také velké podniky vytvářejí poptávku po produktech malých a středních podniků. V České republice v roce 2012 procházelo prostřednictvím 80 nejvýznamnějších firem až 2,17 bil. Kč tržeb. Aktiva těchto společností dosáhla hodnoty 2,33 bil. Kč a jejich podíl na exportu byl 997 mld. Kč. Celkový počet zaměstnanců těchto podniků byl na úrovni 357 tis. osob. Souhrnně lze konstatovat, že se 80 největších podniků podílelo na ekonomice České republiky z téměř jedné čtvrtiny (tj. 24,96 %). Pokud by těchto 80 největších podniků snížilo celkový počet zaměstnanců o 1 %, tak by ve státním rozpočtu nastal výpadek v hodnotě 1,6 mld. Kč. Další konkrétní výhodou existence velkých podniků je důraz na realizaci sociálně odpovědných aktivit (nad rámec jejich zákonných povinností). Celkově je sociální chování těchto podniků velmi pozitivní.⁴⁷

Dělení transnacionálních korporací

Vznik nadnárodních korporací se z laického pohledu jeví jako proces rozdělení aktivit do jednotlivých autonomních částí, které jsou následně umisťované tam, kde se to nejvíce vyplatí. Kapitál, suroviny, pracovní sílu čerpají transnacionální korporace v místech, které

⁴⁵ Jak může ČR přilákat více nadnárodních firem?. *EurActiv* [online]. 2013 [cit. 2014-11-19]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/podnikani-a-zamestnanost/clanek/jak-muze-cr-prilakat-vice-nadnarodnich-firem-010587>.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ DAMBORSKÝ, Milan a Taťána HORNYCHOVÁ. Vysoká škola ekonomická - středisko regionálních a správních věd. *Vliv velkých firem na ekonomiku České republiky*. 2013.

zajišťují nejnižší výrobní náklady, nejoptimálnější zdanění, takže nejvyšší zhodnocení vloženého kapitálu.⁴⁸

Transnacionální korporace lze členit podle celé řady různých hledisek. Například formy jejich vstupu na zahraniční trh. V podstatě existují dvě základní možnosti, kdy se jedná o bezkapitálové způsoby a kapitálové způsoby. Bezkapitálové způsoby mají podobu exportní činnosti (přímý export, nepřímý export, ostatní) a uzavírání smluv (licence, r&d smlouvy, aliance, franchising, ostatní). Kapitálové způsoby jsou joint ventures (minoritní vlastnictví, 50% podíl, majoritní vlastnictví) či plné vlastnictví podniku (greenfield, brownfield, akvizice, fúze, ostatní).⁴⁹

Při rozhodnutí o exportu musí transnacionální korporace vybrat způsob exportu, kdy se jedná buď o export prostřednictvím specializovaných exportních podniků (nepřímý export), nebo prostřednictvím specializovaných exportních podniků. Přímý export provádí podnik vlastními silami a probíhá prostřednictvím speciálního exportního útvaru či specializované exportní firmy. Při rozhodnutí o výrobě na zahraničním trhu může organizace vyrábět prostřednictvím individuálních kontraktů (vstoupit na trh, aniž by bylo nutno budovat výrobní kapacitu). Podnik na zahraničním trhu vyrábí produkt přesně podle specifikací zadavatele. Dalším případem možnosti pro zahraniční produkci je částečné nebo plné vlastnictví pobočky, kdy je velmi častý přechod od částečného vlastnictví k většinovému. Výrobní pobočku může transnacionální korporace zřídit prostřednictvím výstavby nové výrobní kapacity, akvizicí existující firmy, koupí distributora, tedy distribuční sítě. Specifikem vstupu na zahraniční trhy je Joint venture, který je projevem kooperativní snahy mezi dvěma nebo více organizacemi, jenž mají společný zájem v určitém podnikatelském záměru. Na globálních trzích vznikají i strategické aliance, které vycházejí ze strategického partnerství silných podniků. Spolu se organizace například podílejí na výzkumu a vývoji, marketingových aktivitách apod. Vytvoření strategické aliance nemusí znamenat změnu vlastnické struktury (na rozdíl od fúze).⁵⁰

Z hlediska organizace a řízení se za nadnárodní společnosti považují rozsáhlé organizace, které vlastní bohatě strukturované skupiny sestávající z desítek až stovek podniků. Přitom

⁴⁸ PICHANIČ, Mikuláš. *Mezinárodní management a globalizace*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2004. 69 s. ISBN 80-7179-886-X.

⁴⁹ ŠTRACH, Pavel. *Mezinárodní management*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 36-37 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-2987-9.

⁵⁰ PICHANIČ, Mikuláš. *Mezinárodní management a globalizace*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2004. 70-74 s. ISBN 80-7179-886-X.

jsou lokalizované v různých zemích světa, zaměstnávají tisíce lidí a podnikají globálně pod jednotným vedením.⁵¹

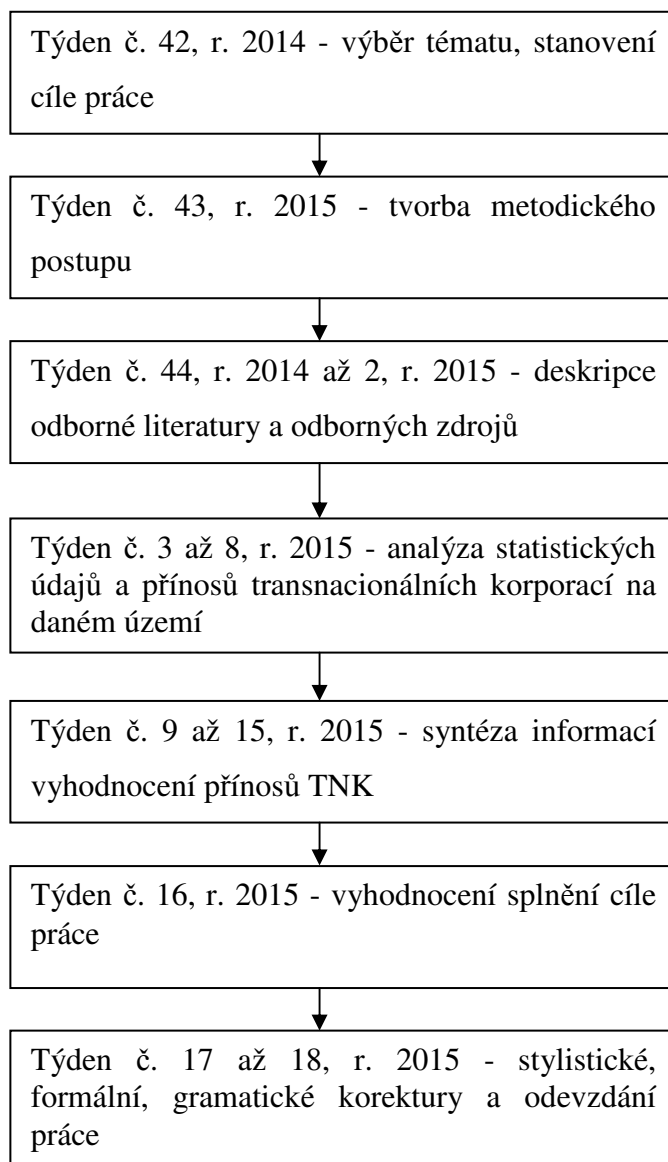
Další dělení může být na základě závislosti poboček vůči centrále společnosti. Pokud jsou pobočky společnosti relativně nezávislé, tak mezi centrálou a pobočkou probíhají zejména finanční toky. Pobočka je komplexním celkem, který zabezpečuje všechny potřebné funkce pro svoji existenci. Centrála vyžaduje pouze produkci plánovaného zisku. V případě, že se daří inkasovat předpokládané dividendy a cena vloženého kapitálu roste, tak nemá centrála důvod zasahovat do řízení pobočky. Na druhé straně existují silně centralizované vztahy mezi centrálou a pobočkou, kdy probíhá výrazná kooperace a nadnárodní společnost vykazuje znaky jednoho velkého podniku (nikoliv nezávislých podniků).⁵²

⁵¹ BLAŽEK, Ladislav a kol. (ed.) Nadnárodní společnosti v české republice II. Kvalitativní a kvantitativní výzkum 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 32 s. ISBN 978-80-210-5677-0.

⁵² Tamtéž.

2.2. Metodologie tvorby bakalářské práce

Časový harmonogram zpracování práce

Aplikační část práce bude na daném území aplikovat metodu pasportizace podnikatelského prostředí, která byla vybrána z důvodu toho, že se jedná o systematickou metodu posuzující komplexní informace o určitém prostoru. Pasportizace předává čtenářům informace stručné, ale praktické a z poměrně širokého počtu oblastí. Na základě analytického zhodnocení lze jejím využitím velmi dobře zhodnotit potenciál rozvoje podnikatelského prostředí.

Metoda pasportizace podnikatelského prostředí slouží pro odhalování potenciálu mikroregionálního podnikatelského prostředí. Efektivní použití metody umožňuje prakticky a jednoduše systematizovat informace o podnikatelském prostředí. Její realizace probíhá v pěti fázích: přípravě vhodné vlastní nebo přejaté metodiky pro pasportizaci, dále pak ve sběru požadovaných údajů o podnikatelském prostředí, prověření věrohodnosti získaných údajů, sestavení, prezentaci a využívání pasportu. Poslední fází je aktualizace pasportu. Tento pasport má na výstupu většinou tabulkovou formu. Analyzované informace se dotýkají identifikace zájmového území, základních údajů o území, retrospektivních charakteristik, definování plochy dle jejího využití, podnikatelských statistik, představení nejdůležitějších podnikatelských subjektů, uceleného přehledu žádoucích a nežádoucích rozvojových oborů a činností, ekologických omezení podnikatelské činnosti, kulturních památek a zařízení, ekologicky zájmových území, infrastruktury služeb apod.⁵³

Po získání dostatečného množství informací v rámci zpracování teoretické části a upřesnění metodologického postupu lze nyní přejít k vypracování praktické části, která už se blíže zaměří na působení transnacionálních korporací ve vybraném regionu České republiky.

⁵³ LUDVÍK, Ladislav. *Rozvoj mikroregionálního podnikatelského prostředí: podpora malého a středního podnikání*. Vyd. 1. Jilešovice: František MAJ-tiskárna, 2000. 46-48 s. ISBN 80-86458-03-2.

3. Monitoring podnikatelských subjektů se zahraniční majetkovou účastí v Moravskoslezském kraji

Tato kapitola se zabývá monitoringem podnikatelských subjektů se zahraniční majetkovou účastí v Moravskoslezském kraji. K tomuto je využito metody pasportizace, jejímž výstupem jsou v první části základní informace o kraji a až následně jsou zkoumány souvislosti spojené s účastí transnacionálních korporací v kraji.

3.1. Využití metody pasportu pro monitoring podnikatelských subjektů se zahraniční majetkovou účastí v Moravskoslezském kraji

Tento pasport by měl sloužit jako příručka pro Moravskoslezský kraj, která shrne současnou pozici kraje z hlediska podnikatelské infrastruktury se zaměřením na podniky se zahraniční majetkovou účastí pro kraj, a také odhalí slabá místa podnikatelského prostředí, resp. potenciálu, který zde souvisí s možností přilákání investic.

Moravskoslezský kraj neustále usiluje o zvýšení atraktivity svého území pro potenciální investory ze zahraničí, protože podniky se zahraniční majetkovou účastí přinášejí regionům řadu výhod (blíže popsanych v teoretické části práce). Z tohoto důvodu bylo zvoleno užší zaměření praktické části na tento typ korporací.

Potenciální investoři tak získají základní přehled o postavení kraje v konkurenci ostatních zvažovaných lokalit pro svoji podnikatelskou činnost.

„Na začátku třetího tisíciletí je možné o Moravskoslezském kraji hovořit jako o významném centru kultury, společenského života, univerzitního vzdělání a rozvoje podnikání... Je místem, kde dochází k nepřetržitému růstu kvality života - zlepšuje se stav životního prostředí, zkvalitňuje se silniční a železniční dopravní síť, rozšiřuje se nabídka bydlení.“⁵⁴

Z tohoto textu vyplývá, že existují předpoklady pro přilákání zahraničních investorů na území analyzovaného kraje. Konkrétněji jsou předpoklady zkoumané v rámci dalšího textu práce.

3.2. Identifikace zájmového území

Zájmové území metody pasport, pro účely této práce, se nazývá Moravskoslezský kraj. Tento kraj formálně vznikl v roce 2001 jako jeden ze 14 krajů České republiky (včetně hlavního města Prahy). Moravskoslezský kraj se rozkládá na 5 427 kilometrech čtverečních, kdy sestává ze 6 okresů (Bruntál, Opava, Nový Jičín, Ostrava-město, Karviná,

⁵⁴ MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ. *Moravskoslezský kraj* [online]. 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.msregion.cz/>

Frýdek-Místek), dále pak 22 obcí s rozšířenou působností. Celkem se v kraji nachází 300 obcí, z toho 5 statutárních měst, dalších 35 měst a 3 městysy. Obrázek číslo 3.1 blíže popisuje umístění Moravskoslezského kraje, včetně větších měst (v Polsku a na Slovensku), se kterými sousedí.⁵⁵

V současné době (k 31. 12. 2014) má Moravskoslezský kraj celkem 1 217 676 obyvatel, což je meziroční pokles oproti předchozímu období (o 0,3 %). Průměrná mzda v roce 2014 dosáhla 23 502 Kč (jedná se o meziroční růst o 2 %). Průměrná mzda v průmyslu byla 27 780 Kč (růst o 2 %). Tržby v průmyslu dosáhly na částku 470 857 mil. Kč (meziroční růst o 6 %).⁵⁶

Obrázek 3.1 Moravskoslezský kraj - mapa

Zdroj: mapy.cz

Po geografickém vymezení území, kde Moravskoslezský kraj leží, lze přistoupit k představení základních údajů o celém kraji.

⁵⁵ MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ. *Moravskoslezský kraj* [online]. 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.msregion.cz/>

⁵⁶ Nejnovější údaje: Moravskoslezský kraj. *Český statistický úřad* [online]. 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xt/1-xt>

3.3. Základní údaje

Moravskoslezský kraj je vyšším územním samosprávným celkem, což znamená, že je mu svěřeno právo samostatně rozhodovat o svých záležitostech a vytvářet vlastní orgány, jejichž prostřednictvím může být výkon samosprávy uskutečněn. Mezi klíčové orgány pak v rámci Moravskoslezského kraje patří zastupitelstvo kraje, rada kraje, hejtman a krajský úřad.⁵⁷

V rámci ekonomické výkonnosti (ukazatele hrubého domácího produktu) patří Moravskoslezský kraj k nejvýkonnějším v České republice, a také se zde pobírá jedna z nejvyšších průměrných mezd. V kraji se průběžně proměňuje struktura podnikání, kdy zde byl dříve lokalizován především těžký průmysl, ale v současné době dochází i k velkému rozvoji služeb a jiných průmyslových a výrobních odvětví. Mezi zdejšími podnikatelskými subjekty lze nalézt zástupce odvětví informačních a inovačních technologií, elektronického a automobilového průmyslu, zástupců tradičních řemeslných oborů, poskytovatele špičkových technologií a hi-tech produktů. Nové investiční projekty zde mohou nalézt velké tržní uplatnění a příležitosti pro uplatnění svého potenciálu a vlastních možností.⁵⁸

Ze statistiky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky vyplývá, že ve školním roce 2013 až 2014 existovalo na území Moravskoslezského kraje 55 rekvalifikačních středisek (s počtem 12 912 studentů a 3 288 absolventů), dále pak 129 středních škol (s počtem 41 358 studentů a 9 449 absolventů). Vyšších odborných škol bylo 13 a počet studentů zde byl 2 833 osob (absolventů bylo 691). Vysokých škol v kraji působilo 5 s celkovým počtem studentů 38 740 a počtem absolventů 9 977 osob.⁵⁹

Následující tabulka číslo 3.1 udává základní informace pro komparaci krajů České republiky podle ukazatelů hrubého domácího produktu, podílu na hrubém domácím produktu či podle objemu přímých zahraničních investic. Z tabulky číslo 3.1 vyplývá, že největší objemy investic v roce 2011 směřovaly do Prahy, Středočeského kraje a Jihomoravského kraje.

Tabulka 3.1 Komparace krajů České republiky podle ukazatelů HDP a přímých zahraničních investic

Kraj	HDP (2011, tis. EUR)	Podíl na HDP v roce 2011	Přímé zahraniční investice (2011, tis. EUR)
-------------	-----------------------------	---------------------------------	--

⁵⁷ MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ. *Moravskoslezský kraj* [online]. 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.msregion.cz/>

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Czechinvest: Moravia-Silesian Region. *CzechInvest.org* [online]. 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/data/files/moravia-silesia-region-2014-4332.pdf>

Středočeský	16 719 000	10,71%	9 873 349
Královéhradecký	7 106 000	4,56%	1 845 730
Karlovarský	3 200 000	2%	763 040
Liberecký	4 973 000	3,20%	2 271 907
Moravskoslezský	15 951 000	10,20%	2 271 907
Olomoucký	7 273 000	4,70%	1 202 421
Pardubický	6 232 000	4,06%	2 050 049
Plzeňský	7 572 000	4,85%	2 883 982
Praha	39 579 000	25,30%	48 712 800
Jihočeský	7 992 000	5,15%	3 446 584
Jihomoravský	16 110 000	10,30%	6 186 535
Ústecký	9 863 000	6,35%	3 376 666
Vysočina	6 254 000	4,06%	1 929 983
Zlínský	7 419 000	4,71%	1 932 869
Celkem	156 243 000	100 %	88 747 822

Zdroj: CzechInvest - Region Info, 2015

Na hrubém domácím produktu České republiky se Moravskoslezský kraj podílí z 10,20 %, což jej řadí mezi jeden z nejvýkonnějších krajů na tomto území. Geograficky blízké kraje (například Olomoucký) už tak výkonné nejsou. Z tohoto pohledu je logické umístění sídla transnacionální korporace na toto území.

3.3.1. Geografické charakteristiky

Moravskoslezský kraj se nachází ve východní části České republiky. Hlavní město Praha je od lokality vzdáleno přibližně 300 km vzdušnou čarou, což v praxi v časovém vyjádření znamená 1 hodinu s využitím letecké dopravy, dále pak 3 hodiny s využitím železniční dopravy či 4 hodiny při cestě automobilem. Z globálnějšího pohledu je Moravskoslezský kraj součástí České republiky, ale zároveň sousedí s dalšími dvěma státy (Polskem a Slovenskem), což znamená, že leží mezi rakouskou Vídní, polskou Hornoslezskou aglomerací a slovenskou Bratislavou. Různé regionální subjekty se neustále snaží využívat příležitosti, které nabízí spolupráce se zahraničními regiony (Žilinským samosprávným krajem a Województwa Śląskiego).⁶⁰

Rozloha kraje dosahuje 5 427 km² (tj. 6,9 % z rozlohy celé České republiky). Na celkovém počtu obyvatel se kraj podílí z 11,7 %. Hustota osídlení zde dosahuje 225 obyvatel na km². Nejvíce obyvatel podle tohoto ukazatele žije v okrese Ostrava-město (985 na km²) nejméně

⁶⁰ MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ. *Moravskoslezský kraj* [online]. 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.msregion.cz/>

v okrese Bruntál (tj. 62 na km²). Počet obcí v kraji dosahuje podílu 4,8 % z počtu obcí celé ČR. Podíl městského obyvatelstva dosahuje 75,2 % z celkového počtu obyvatel kraje.⁶¹

Z hlediska povrchu je Moravskoslezský kraj lemován pohořími (jak na západě, východě, tak i částečně na jihu). Pohoří Hrubý Jeseník na západní hranici kraje zahrnuje i nejvyšší horu Praděd (1492 m. n. m.). U hranic se Slovenskem a Polskem se pak nacházejí Moravskoslezské Beskydy, jejichž nejvyšší horou je Lysá Hora (1 323 m. n. m.). Mezi nejvýznamnější řeky patří Odra, Opava, Ostravice, Olše.⁶²

Základní informace o kraji je ještě nutné doplnit o aktuální vývoj v oblasti demografické, ekonomické a sociální.

3.3.2. Demografický, ekonomický a sociální vývoj

Demografický, ekonomický a sociální vývoj je zde zhodnocen v dlouhodobějším měřítku (většinou v rámci pětiletého období). V Moravskoslezském kraji se průběžně prodlužuje střední délka života a roste podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva. V rámci ekonomického vývoje klesá míra nezaměstnanosti u mužů a roste podíl hrubého domácího produktu na obyvatele. Vývoj zmíněných ukazatelů zobrazuje následující tabulka číslo 3.2.

Tabulka 3.2 Vybrané demografické údaje MSK

Rok	Střední délka života	Počet obyvatel kraje	Porodnost	Průměrný věk	Podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva (v %)
2008	72,3	1 250 255	13 402	40,2	9,5
2009	72,4	1 247 373	13 238	40,4	11,4
2010	72,6	1 243 220	13 099	40,6	12,4
2011	72,7	1 230 613	11 807	40,9	12
2012	73,3	1 226 602	11 787	41,2	12,9
2013	73,8	1 221 832	11 603	41,5	14,6

Zdroj: Český statistický úřad

Mezi další pozitivní jevy patří, že se navýšila kvalita povrchových vod a postupně se snižují emise hlavních znečišťujících látek. Přesto ve vývoji demografickém, sociálním a

⁶¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Moravskoslezského kraje v roce 2013: Regionální statistiky*. Ostrava, 2014. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/11288/17832997/33013414.pdf/2e710338-ef4f-4ee6-9434-67271cc124c2?version=1.0>

⁶² MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ. *Moravskoslezský kraj* [online]. 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.msregion.cz/>

ekonomickém převažují jevy, které lze pokládat za negativní a musí být průběžně eliminované. Dlouhodobě klesá počet obyvatel kraje, kdy je tento pokles způsoben vystěhováním se z okresu a navíc dochází k postupnému stárnutí populace a poklesu porodnosti. Trend vývoje vybraných ekonomických ukazatelů zachycuje tabulka číslo 3.3. Údaj o podílu hrubého domácího produktu na obyvatele z roku 2013 není znám.

Tabulka 3.3 Vybrané ekonomické údaje MSK

Rok	Obecná míra nezaměstnanosti mužů (v %)	Podíl HDP na obyvatele (tis. Kč)	Podíl dlouhodobě nezaměstnaných (v %)	Počet uchazečů o jedno pracovní místo
2008	5,1	314,6	2,6	6,5
2009	8,8	294,6	2,7	29,2
2010	9,6	304,3	3,6	25,9
2011	7,8	317,8	3,7	18
2012	8,5	319,3	3,8	24,3
2013	8	x	4,9	39,5

Zdroj: Český statistický úřad

V oblasti sociální výrazněji roste dlouhodobá nezaměstnanost a zvyšuje se počet uchazečů o jedno pracovní místo. Míra inflace znehodnocuje reálnou hodnotu růstu mezd. Průmyslová produkce klíčových podniků v roce 2013 klesla oproti předchozímu roku a klesá i počet zaměstnaných lidí, včetně jejich průměrných mezd (v klíčových podnicích).⁶³ Vývoj ukazatelů zaměstnanosti a nezaměstnanosti ukazuje další tabulka číslo 3.4.

Tabulka 3.4 Vybrané statistické údaje o zaměstnanosti v MSK

Rok	Míra zaměstnanosti (v %)	Průměrná mzda	Podíl nezaměstnaných osob (v %)	Počet zaměstnanců ve velkých podnicích (tis.)
2008	53,1	24 075	6,1	125,8
2009	52	23 873	8,9	110,6
2010	50,9	24 554	9	108,6
2011	51,4	23 909	8,3	110,4
2012	51,8	24 362	9,2	111,5
2013	52,1	24 530	10,5	106,3

Zdroj: Český statistický úřad

⁶³ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Moravskoslezského kraje v roce 2013: Regionální statistiky*. Ostrava, 2014. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/11288/17832997/33013414.pdf/2e710338-ef4f-4ee6-9434-67271cc124c2?version=1.0>

Další tabulka č. 3.5 pak objasňuje statistický vývoj ukazatelů v rámci odvětví průmyslu, kdy Český statistický úřad zkoumá subjekty s více než 100 zaměstnanci a sídlem v Moravskoslezském kraji.

Tabulka 3.5 Vybrané statistické údaje o průmyslu MSK

Průmysl - subjekty se 100 a více zaměstnanci a sídlem v kraji				
Rok	Průměrný počet	Tržby z prodeje vlastních výrobků a služeb (tis. Kč)	Průměrný evidenční počet zaměstnanců	Průměrná hrubá měsíční mzda – zaměstnanec (Kč)
2008	236	379 783	125 793	24 741
2009	245	307 629	110 635	24 105
2010	232	389 979	108 575	25 438
2011	233	447 235	110 350	26 530
2012	233	470 662	111 496	27 532
2013	231	444 392	106 296	27 240

Zdroj: Český statistický úřad

Z tabulky vyplývá, že průměrný počet pracovníků zde stagnuje v posledních čtyřech letech (okolo hodnoty 233 zaměstnanců). Nicméně klesá průměrný evidenční počet zaměstnanců.

3.4. Plocha podle využití

Podle programového prohlášení rady kraje se chystá v budoucnosti místní samospráva k věnování zvýšené pozornosti při lokalizaci krajsky a celostátně významných investic, a to v souladu se zájmy obcí, dotčených orgánů a vlastníků pozemků.⁶⁴

Z hlediska využití plochy je pro potenciální investory důležité zhodnocení přítomnosti hlavních průmyslových zón. Průmyslové zóny jsou plochy, na kterých mohou být realizované investiční projekty (mají veškeré předpoklady pro zahájení podnikatelské činnosti, poskytují potřebné zázemí a synergické efekty). Na území Moravskoslezského kraje se nachází 25 hlavních průmyslových zón, které vykazují průměrnou obsazenost okolo 74 %. Úspěšnost průmyslové zóny se posuzuje právě podle využití a obsazení nabízené plochy. Z tohoto pohledu se jako nejúspěšnější jeví průmyslová zóna v Karviné - Novém Poli a v Kopřivnici, kde se nachází největší množství investorů (podle údajů Moravskoslezského kraje). Dále pak má průmyslová zóna v Ostravě-Hrabové přes 45 přítomných investorů, kteří vytvářejí až 7 000 pracovních míst. Plné obsazenosti dosahuje

⁶⁴ MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ. *Moravskoslezský kraj* [online]. 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.kr-moravskoslezsky.cz/>

i lokalita Krnov - Červený Dvůr. A například průmyslová zóna Nošovice byla připravena pouze pro jednoho investora - Hyundai Motor Manufacturing. Seznam průmyslových zón, včetně podrobnější informace o aktuální obsazenosti a stavu realizace se nachází v příloze číslo 1. Celkově mají investoři k dispozici plochu hlavních průmyslových zón ve výši 1018,69 ha. Velká většina průmyslových zón je plně vybavena. K dispozici je 220,4 ha neobsazených kapacit, kdy část je ještě ve výstavbě.⁶⁵

Kromě průmyslových zón se na území kraje nachází i další plochy, které lze využít pro zahájení investičních projektů, popř. patří do kategorie tzv. Brownfields - opuštěné či nevyužívané území, které je ekologicky či jinak postižené vlivem předchozího používání. Některá území lze revitalizovat a připravit pro podnikatelskou činnost. Na území Moravskoslezského kraje se nachází desítky takových území, které jsou různě rozmístěné - viz příloha číslo 2. Další plochy pro zahájení podnikatelské činnosti jsou tzv. rozvojové - území připravené pro vstup investora, které lze využít v souladu s územním plánem pro bydlení, rekreaci, sport, cestovní ruch, kulturu, komerční vybavenost, zdravotní, sociální a školskou vybavenost, smíšenou vybavenost, ostatní vybavenost apod. V databázi rozvojových ploch Moravskoslezského kraje se momentálně nachází 74 těchto ploch.⁶⁶

⁶⁵ MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ. *Moravskoslezský kraj* [online]. 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.kr-moravskoslezsky.cz/>

⁶⁶ Tamtéž.

Obrázek 3.2 Rozmístění průmyslových zón v MSK

Zdroj: ms-region.cz

Z obrázku č. 3.2 vyplývá, že se brownfields nacházejí poblíž velkých měst Moravskoslezského kraje, takže mohou být vhodné pro nové investory - umožňují zahájení činnosti poblíž dalších podobně zaměřených podniků.

3.5. Statistiky podnikání

Podle programového prohlášení Rady Moravskoslezského kraje pro období 2013 až 2016 patří mezi priority kraje podpora investic a podnikání na tomto území. Moravskoslezský kraj by se měl stát synonymem pro možnost využití investičních příležitostí, a to nejen v České republice, ale i v zahraničí. Další prioritou z hlediska podpory podnikání je pro místní samosprávu zejména podpora cestovního ruchu v lokalitě.⁶⁷

Mezi další priority Moravskoslezského kraje s ohledem na podporu podnikatelské činnosti patří:⁶⁸

- Podpora vzniku a rozvoje malých podniků (povzbuzení studentů k zahájení podnikatelské činnosti a prohloubení spolupráce s univerzitami).

⁶⁷ MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ. *Moravskoslezský kraj* [online]. 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.kr-moravskoslezsky.cz/>

⁶⁸ Tamtéž.

- Příprava nové průmyslové zóny - Nad Barborou - investiční zóna typu brownfield. Lokalita byla vybrána tak, aby nedošlo k záběru kvalitní zemědělské půdy a s potenciálem snížení nezaměstnanosti v lokalitě Karvinsko (zde je nadprůměrně vysoká nezaměstnanost).
- Zefektivnění a čerpání pro realizaci krajských projektů - a to až do výše 5,3 mld. Kč. V plánu je podpora projektů pro zlepšení silniční a letecké infrastruktury, zdravotnictví, školství, sociálních služeb, kultury, regionálního rozvoje, cestovního ruchu a životního prostředí.

Zahraniční investor může při zájmu o investování v České republice využít i služby vládní agentury CzechInvest, která se přímo zabývá zprostředkováním investic. Například v roce 2013 zajistila zprostředkování investic v hodnotě 9,7 mld. Kč pro Moravskoslezský kraj. Jednalo se o meziroční růst o 7 mld. Kč. Tento objem investic byl největší ze všech krajů v České republice. Jejich sekundárním efektem je vznik 922 pracovních míst. Konkrétně se jednalo o 14 projektů, což byl v rámci ČR počet nejmenší, ale objem investic byl velmi výrazný (například 2,3 mld. Kč společnosti Mondelez či 2,5 mld. Kč společnosti Biocel Paskov).⁶⁹

Investiční pobídky

Každý ze zahraničních či tuzemských investorů může zažádat o národní investiční pobídku České republiky. Smyslem existence Národního pobídkového systému je podpora inovací, zavádění či rozšiřování výroby v předem vymezených oblastech. Nabídka platí i pro investory, kteří přicházejí na území Moravskoslezského kraje. Podpora směřuje zejména pro podniky zpracovatelského průmyslu, technologická centra, centra strategických služeb. Jedná se o následující investiční pobídky:⁷⁰

- Sleva na dani z příjmů právnických osob.
- Převod pozemku ve vlastnictví státu/obce za zvýhodněnou cenu.
- Hmotná podpora na vytvořené pracovní místo a hmotná podpora na školení a rekvalifikace zaměstnanců.
- Hmotná podpora na pořízení majetku.

⁶⁹ Do Moravskoslezského kraje mířily investice za 9,7 miliardy korun. *StudentskeFinance.cz* [online]. 2014 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://student.finance.cz/zpravy/finance/412009-do-moravskoslezskeho-kraje-mirily-investice-za-9-7-miliardy-korun/>

⁷⁰ MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ. *Moravskoslezský kraj* [online]. 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.kr-moravskoslezsky.cz/>

Výraznou podporu rozvoje regionu a zdejších podnikatelských aktivit tvoří zahraniční investice, podpora vědy a výzkumu, dále pak dotační pomoc malým a středním podnikům, výstavba a provoz průmyslových zón. Zahraniční investoři mají příležitost k využití vysoce kvalifikované pracovní síly (v regionu jsou čtyři vysoké školy - Vysoká škola báňská, Ostravská univerzita, Business School Ostrava a Slezská univerzita).⁷¹

3.6. *Nejdůležitější firmy a provozovny*

V Moravskoslezském kraji působilo v roce 2013 celkem 248 500 registrovaných subjektů (ekonomické subjekty, tj. právnické a fyzické osoby, které mají postavení podnikatele). Největší počet subjektů působil v okrese Ostrava-město (tj. 77 033). Nejmenší pak v okrese Bruntál (tj. 19 587 subjektů).⁷²

Tabulka 3.6 Počet registrovaných podnikatelských subjektů v Moravskoslezském kraji

Počet registrovaných subjektů		
Okres		
Bruntál	19 587	7,88%
Frýdek-Místek	42 740	17,20%
Karviná	40 912	16,46%
Nový Jičín	30 530	12,29%
Opava	37 698	15,17%
Ostrava-město	77 033	31,00%
Celkem	248 500	100,00 %

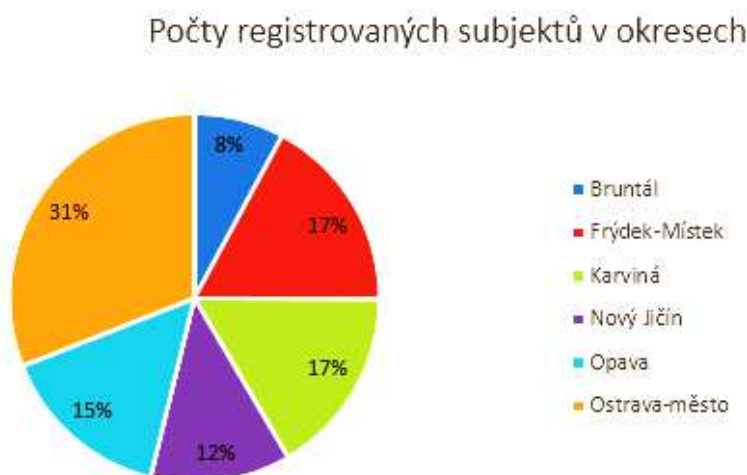
Zdroj: risy.cz, organizační struktura v okresech

Z tabulky číslo 3.6 vyplývá, že jsou podnikatelské subjekty v lokalitě poměrně rovnoměrně rozložené. Pouze Ostrava-město výrazně převyšuje ostatní okresy. Naopak okres Bruntál pak výrazně zaostává za ostatními okresy.

⁷¹ Czechinvest: Moravia-Silesia. *CzechInvest.org* [online]. 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/en/moravia-silesia>

⁷² Organizační struktura v okresech. *Regionální informační systém* [online]. 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/moravskoslezsky-kraj/okresy/hospodarske-prostredi/organizacni-struktura/>

Obrázek 3.3 Počty registrovaných subjektů v Moravskoslezském kraji

Zdroj: risy.cz, organizační struktura v okresech

Obrázek č. 3.3 zachycuje podíl zastoupení registrovaných subjektů v jednotlivých okresech. V roce 2013 bylo v okrese Ostrava-město zaregistrováno 31 % všech subjektů Moravskoslezského kraje.

V Moravskoslezském kraji působí široká řada podniků se zahraniční majetkovou účastí, které spadají do kategorie transnacionálních korporací. Podle dostupného zdroje se k 1. listopadu 2014 jednalo až o 193 podniků, které zde provozují svoji činnost (zejména výrobní), a to v různých odvětvích (od elektroniky, strojírenství, energetiky, hornictví, finančnictví, logistiky, automobilového průmyslu až po distribuci plynu aj.) Z hlediska geografického pochází investoři například ze Spojených států amerických, Švýcarska, Holandska, Německa, Rakouska, Itálie, Polska atd.⁷³ Jejich úplný přehled se nachází v příloze číslo 3.

Bližší pohled na seznam společností nabízí následující poznatky:

- Z kontinentů není zastoupena pouze Jižní Amerika, jinak zde působí podniky ze Severní Ameriky, Evropy, Asie, Austrálie, Afriky.
- Struktura odvětví je velmi různorodá (viz další příloha č. 4).
- Společné investice podniků ze dvou a více zemí nejsou příliš obvyklé, ale v lokalitě se nacházejí tři takové společnosti.

⁷³ MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ. *Moravskoslezský kraj* [online]. 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.kr-moravskoslezsky.cz/>

Z analyzovaných podniků má 26,94 % investora z Německa, dále pak 9,84 % investora ze Spojených států amerických. Další z výraznějších podílů patří podnikům z Holandska (tj. 8,29 %). Podrobnější přehled je součástí přílohy č. 4.

Podle odvětví pak v Moravskoslezském kraji působí největší počet transnacionálních korporací v automobilovém průmyslu (tj. 18,13 % organizací). Poměrně často je zastoupeno i odvětví strojírenství (tj. z 10,88 %). V odvětví logistiky je to 7,25 %. Jinak jsou výsledky velmi roztržštěné mezi různá odvětví (viz příloha č. 4, která nabízí podrobnější přehled).

Dále pak příloha číslo 4 nabízí přehled lokací, ve kterých se nachází transnacionální korporace. Z přehledu je patrná velká převaha umístění transnacionálních korporací na území Ostravy, kde se nachází 23,27 % transnacionálních korporací. Poblíž tohoto města se pak nacházejí i další nadnárodní korporace (například v Ostravě - Hrabová jde o 11,40 %). Mimo Ostravu má největší zastoupení Opava (s 6,74 % transnacionálních korporací).

Strategické polohy kraje a dalších výhod v souvislosti s kvalitní podnikatelskou infrastrukturou využívají například transnacionální korporace Asus, Sangwoo-Hitech, Bang and Olufsen, Klinipro, Behr, Brose. Speciální postavení má v rámci kraje výrobní závod automobilky Hyundai či zákaznické centrum GE Money Bank, které dokládá, že je kraj vhodným místem i pro podniky poskytující služby.⁷⁴

V Moravskoslezském kraji bylo v roce 2013 registrováno (průměrně) 231 subjektů zaměstnávajících 100 a více pracovníků (tj. o dva méně než v roce 2012). V posledních letech lze počet takovýchto podniků považovat za konstantní. Objem generovaných tržeb podniků byl ovlivněn ekonomickou krizí v roce 2008, kdy se v následujícím roce projevil jejich propad (až o jednu pětinu). I přesto, že v roce 2010 objem tržeb mírně rostl, tak v roce 2013 došlo k dalšímu poklesu.⁷⁵

Podoba největších 20 podniků ve výrobním průmyslu je následující (seřazeno podle výše obrátu) - viz tabulka číslo 3.7.

⁷⁴ Czechinvest: Moravia-Silesia. *CzechInvest.org* [online]. 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/en/moravia-silesia>

⁷⁵ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Moravskoslezského kraje v roce 2013: Regionální statistiky*. Ostrava, 2014. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/11288/17832997/33013414.pdf/2e710338-ef4f-4ee6-9434-67271cc124c2?version=1.0>

Tabulka 3.7 Dvacet největších podniků podle obrátu Moravskoslezského kraje

Dvacet největších podniků podle obrátu Moravskoslezského kraje - výrobní průmysl				
Podnik	Lokace	Sektor	Obrat (mil. EUR) r. 2013	Počet zaměstnanců
Hyundai Motor Manufacturing Czech	Nižní Lhoty	Automobilový	4 163	2500 až 2999
Třinecké Železářny	Třinec	Zpracování železa	1 537	5000 až 9999
ArcelorMittal	Ostrava	Zpracování železa	1 447	4000 až 4999
Mobis Automotive Czech	Nošovice	Automobilový	883	500 až 999
Sungwoo Hitech	Ostrava	Automobilový	652	1000 až 1499
Pegatron	Ostrava	Výroba PC	643	500 až 999
Evraz Vítkovice Steel	Ostrava	Zpracování železa	523	1000 až 1499
Brose	Kopřivnice	Automobilový	472	2000 až 2499
Vítkovice Power Engineering	Ostrava	Výroba kovů	289	2000 až 2499
ArcelorMittal Tubular Products	Ostrava	Výroba potrubí	269	1000 až 1499
Bonatrans Group	Bohumín	Výroba lokomotiv	251	1000 až 1499
Hyundai Dymos	Nošovice	Automobilový	241	250 až 499
Sochorova válcovna TZ	Třinec	Výroba kovů	238	500 až 999
BorsodChem Mchz	Ostrava	Chemický	220	250 až 499
Vítkovice Heavy Machinery	Ostrava	Strojírenství	212	1000 až 1499
OKK Koksovny	Ostrava	Zpracování surovin	195	500 až 999
AL Invest Břidličná	Břidličná	Zpracování hliníku	172	500 až 999
Biocel Paskov	Paskov	Zpracování surovin	168	250 až 499
Brano	Hradec nad Moravicí	Automobilový	153	2000 až 2499
Model Obaly	Opava	Zpracování papíru	153	1000 až 1499

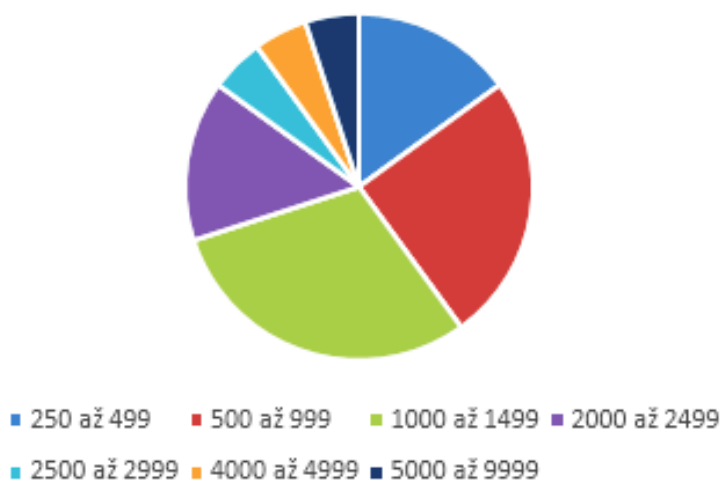
Zdroj: Czechinvest, 2015

Podrobnější rozbor transnacionálních korporací v Moravskoslezském kraji se nachází v další kapitole této práce. V textu je pozornost zaměřena na zemi původu transnacionálních korporací, předmět podnikání apod.

U TOP 20 podniků se nejedná pouze o podniky, které mají majetkovou účast ze zahraničí. Například Třinecké železářny, Sochorova válcovna, OKK Koksovny, AL Invest Břidličná, Brano nepatří do kategorie transnacionálních korporací, protože podle dostupných informací nemají zahraniční kapitál.

Obrázek 3.4 Podíl největších společností MSK podle počtu zaměstnanců

Podíl největších společností MSK podle počtu zaměstnanců

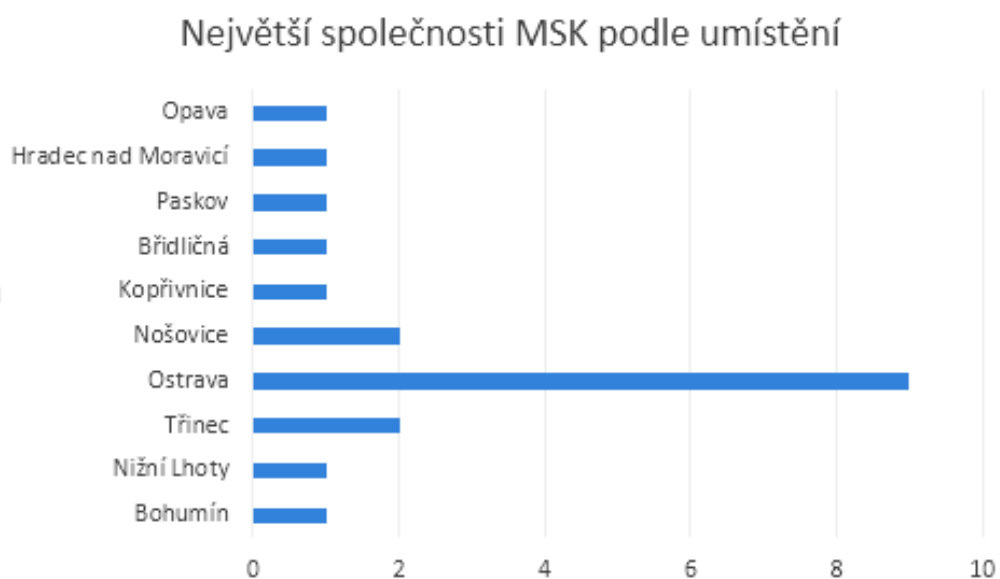

Zdroj: Czechinvest, 2015

Obrázek číslo 3.4 zachycuje podíly největších společností podle počtu jejich zaměstnanců. Nejčastěji tyto subjekty zaměstnávají 1000 až 1499 pracovníků, dále pak výraznějšího podílu dosahují podniky s počtem zaměstnanců 500 až 999.

Podle umístění pak nejvíce podniků z TOP 20 sídlí v Ostravě (viz obrázek číslo 3.5). Další podniky už se do jednoho sídla necentralizují.

Obrázek 3.5 Největší společnosti MSK podle umístění

Zdroj: Czechinvest, 2015

Vývoj přímých zahraničních investic v Moravskoslezském kraji od roku 1999 do roku 2013 je uveden na obrázku číslo 3.6. Za přímou zahraniční investici se v případě statistiky považuje záměr rezidenta jedné ekonomiky (přírodního investora) získat trvalou účast v subjektu, který je rezidentem v ekonomice jiné než ekonomika investora. Přitom vlastní 10 a více procent akcií či hlasovacích práv u zapsaného podniku. Součástí přímé investice je podíl na základním kapitálu, ale také reinvestovaný zisk a ostatní kapitál.⁷⁶

⁷⁶ Stav přímých zahraničních investic v okresech v mil. Kč. *Regionální informační systém* [online]. 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/moravskoslezsky-kraj/okresy/hospodarske-prostredi/prime-zahranicni-investice/>

Obrázek 3.6 Objem přímých zahraničních investic v Moravskoslezském kraji v mil. Kč

Zdroj: regionální informační systém, 2015

Z grafu vyplývá, že objem přímých zahraničních investic v posledních letech prudce narostl (zejména z dlouhodobého hlediska). Od roku 1999 do roku 2013 vzrostl na sedminásobek. Příčiny lze hledat v různých faktorech, které představila podrobněji tato pasportizace podnikatelského prostředí. I přesto, že objem přímých zahraničních investic v posledních letech kolísá či stagnuje, tak není nutné hodnotit tento jev jako nežádoucí, ale právě naopak musí být oceněno úsilí různých subjektů, které se na historickém růstu objemu investic podílejí.

Tabulka v příloze číslo 5 obsahuje rozložení přímých zahraničních investic v jednotlivých okresech Moravskoslezského kraje v jednotlivých letech.

Z tabulky je patrné, že rozložení přímých zahraničních investic není v jednotlivých okresech rovnoměrné, ale velmi rozmanité. Největší objem investic se dlouhodobě realizuje v okrese Ostrava - město. Zatímco například okres Bruntál patří v tomto ohledu dlouhodobě mezi nejhorší. Horší situace je i v okrese Karviná, i když zde stojí jedna ze stěžejních průmyslových zón a došlo zde k výraznějšímu nárůstu investic v roce 2013 oproti roku 2012. Podstatnější meziroční růst lze vysledovat i v okrese Nový Jičín a Frýdek-Místek. Bohužel tento růst v okresech byl vykoupen podstatným poklesem přímých zahraničních investic v okrese Ostrava-město.

3.7. *Žádoucí rozvojové obory a činnosti v zájmové zóně*

V Moravskoslezském kraji patří mezi podmínky rozvoje zkvalitnění dopravní infrastruktury. Samospráva kraje neustále vyhledává možnosti zajištění investic do dopravní dostupnosti kraje (z hlediska silniční, železniční a letecké dopravy). Mezi priority v současné době patří urychlení přípravy státních investic do silniční dopravy v kraji a zařazení silnic do základní a globální sítě TEN-T v rámci Evropské unie. Dále pak podpořit rozvoj a využití Letiště Leoše Janáčka a zlepšení možností pro nákladovou železniční dopravu.⁷⁷

Klastry v Moravskoslezském kraji

Investoři v Moravskoslezském kraji mohou čerpat i z výhod existence různých klastrů (sdružení podnikatelských a jiných subjektů, které spolupracují či se doplňují). Posilování konkurenceschopnosti regionálních průmyslových odvětví s využitím klastrové spolupráce má v Moravskoslezském kraji dlouhou tradici. Klastry zde sestávají ze sdružení podniků, univerzit, výzkumných a vývojových institucí. Jejich cílem je podpora rozvoje jednotlivých odvětví s využitím obchodní spolupráce, marketingu, řízení lidských zdrojů, výzkumem, vývojem a inovacemi. Podporou efektivní činnosti klastrů je podnikatelská infrastruktura kraje, která sestává z rozvinutého průmyslu, rozsáhlé vzdělávací infrastruktury a iniciativám pro podporu klastrových organizací. Zahraniční investoři mohou využít členství či spolupráci s následujícími klastry v Moravskoslezském kraji:⁷⁸

- Bezpečnostně-technologický klaster - cílem je rozvoj bezpečnostně-technologického výzkumu v regionu.
- ITCluster - připravuje různé řešení v oblasti inovačních projektů v odvětví informačních technologií. Prioritou je zajištění úzké spolupráce podnikové sféry s akademickou sférou (Fakultou elektrotechniky a informatiky VŠB - Technické univerzity Ostrava). Dosažené výsledky v rámci vědy a výzkumu se snaží klaster transformovat do podoby komerčních produktů.
- Envicrack - se soustředí na vědecko-výzkumné aktivity v oblasti obnovitelných a druhotných zdrojů energie, kdy se klade vyšší důraz na využívání odpadů.

⁷⁷ MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ. *Moravskoslezský kraj* [online]. 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.kr-moravskoslezsky.cz/>

⁷⁸ *Regionální inovační strategie Moravskoslezského kraje* [online]. 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.rismk.cz/>

- Moravskoslezský automobilový klastr - cílem klastru je podpora při zajištění trvalé konkurenceschopnosti regionálních subdodavatelů pro automobilový průmysl v České republice a v zahraničí.
- Moravskoslezský energetický klastr - v rámci podpory výzkumu a vývoje nových technologií v oblasti energetiky a životního prostředí si klade za cíl zajištění energetické soběstačnosti Moravskoslezského kraje.
- Moravskoslezský dřevařský klastr - soustředí se na podporu dřevařského odvětví v regionu. Cílem je vytvořit odvětví významné pro dřevěné konstrukce a domy. Struktura členů pokrývá celý dřevozpracující hodnotový řetězec.
- Moravskoslezský klastr cestovního ruchu - zájmem klastru je vytvoření konkurenceschopného turistického regionu prostřednictvím koordinace aktivit cestovního ruchu, a to jak soukromého, tak i veřejného sektoru.
- Národní strojírenský klastr - cílem klastru je vybudování komplexní strojírenské základny (včetně přípravy lidských zdrojů, technologií a inovací) pro vznik subdodavatelských řetězců v oblasti strategických projektů energetického, dopravního a stavebního průmyslu.
- Moravskoslezský lesnický klastr - působí v odvětví lesního a dřevařského průmyslu za účelem vytvoření podmínek pro využití stávajícího výrobního a rozvojového potenciálu.

Přímé zahraniční investice v regionu dosáhly v roce 2012 hodnoty 7 423 315 EUR, což je nadprůměrná hodnota v rámci celé České republiky (republikový průměr je 7 389 695 EUR). Na hrubém domácím produktu České republiky se region podílel z 10,2 % v roce 2012. Zaměstnáno bylo v kraji 544 108 osob v roce 2013, kdy největší počet působil v odvětví manufaktury (výroby) - jednalo se o 144 882 osob. Dále bylo výrazným zaměstnavatelem odvětví stavebnictví (tj. 41 419 osob), hornictví a těžba (tj. 18 391 osob), informační a komunikační technologie (tj. 11 053 osob). Mezi další významné sektory podílející se na zaměstnanosti v kraji patří finančnictví (9 881 osob) a energetické odvětví (8 808 osob). Podle základního členění odvětví pak ve službách pracovalo 313 267 osob, dále v průmyslu 219 673 osob. Zemědělství se věnovalo 11 168 osob. I přesto zde panovala v roce nadprůměrná míra nezaměstnanosti (tj. 9,8 % oproti republikovému

průměru 7,7 %). Průměrná mzda byla nejvyšší v odvětví výroby (tj. 1 817 EUR), energetických sítí (tj. 1 544 EUR), poskytování daňového poradenství (tj. 1 285 EUR).⁷⁹

Objem přímých zahraničních investic v Moravskoslezském kraji se v dlouhodobém trendu navyšuje, což je velmi pozitivní zprávou pro celý kraj, ale i jeho obyvatelstvo. Z podrobnější analýzy sice vyplývá, že průběžně dochází k negativnímu vývoji některých ekonomických, demografických či sociálních ukazatelů, ale lze předpokládat, že kdyby zde neproudilo tolik investic, tak by situace byla ještě horší.

Potenciální investoři na území Moravskoslezského kraje mají k dispozici poměrně kvalifikovanou pracovní sílu, ale také dostatek geografických lokalit, kde mohou zahájit svojí podnikatelskou činnost. Jedná se zejména o tzv. brownfields, tedy území sice zastavěné, ale nesloužící svému původnímu účelu. Brownfields lze rekultivovat pro nové účely použití a některé z těchto ploch už v minulosti proměnou prošly. Dále Moravskoslezský kraj nabízí řadu průmyslových ploch, kde lze těžit už z vybudované podnikatelské infrastruktury. O jedno volné pracovní místo se v posledních letech uchází stále poměrně vysoký počet uchazečů (tj. například 39,5 v roce 2013 či 24,3 v roce 2012). Podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva zde dosahuje téměř 15 %. Přitom se průměrná mzda nijak výrazně nezvyšuje, takže transnacionální korporace mohou počítat se stabilním vývojem mzdových nákladů. Klesající průměrný evidenční počet zaměstnanců ve velkých podnicích v Moravskoslezském kraji nemusí být pro nově vstupující investory problémem, protože tímto mají příležitost pro získání kvalifikované pracovní síly (která už pracovala ve velkém podniku).

Moravskoslezský kraj jako samosprávná instituce klade jako jednu ze svých priorit podporu podnikání v lokalitě a snahu o přilákání nových investorů na území kraje.

Při podrobnějším pohledu je patrné, že velká většina podniků (včetně transnacionálních korporací) využívá možnosti podnikání v okrese Ostrava-město (i když zde došlo v posledním roce k výraznějšímu poklesu jejich počtu). Z analýzy také vyplývá, že

⁷⁹ Czechinvest: Moravia-Silesian Region. *CzechInvest.org* [online]. 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/data/files/moravia-silesia-region-2014-4332.pdf>

transnacionální korporace v kraji nejsou výrazněji zaměřené na jedno či dvě odvětví, ale jedná se o podniky, které působí v různých oblastech podnikatelské činnosti.

V Moravskoslezském kraji také existuje dostatek příležitostí pro těžení výhod ze vzájemné spolupráce. O tuto se zejména starají různé klastry zaměřené na integraci podnikatelské činnosti, akademické činnosti a získávání podpory od veřejné správy.

4. Shrnutí a závěr

V dnešní době představuje pro řadu podniků vstup na zahraniční trhy jedinou příležitost pro zajištění dalšího rozvoje. Globální podnikatelské prostředí neustále generuje různé příležitosti, které úzce souvisí s povahou těchto globálních trhů a jejich vzájemným propojením. Pro veřejnou správu představuje globální prostředí také příležitost, protože vytvoření prostředí, které bude pobízet zahraniční korporace k investicím na jejím území znamená nový zdroj daňových příjmů a příslib snížení nezaměstnanosti. Pro Českou republiku a její ekonomickou výkonnost mají transnacionální korporace velký význam. Stejně tak to platí i o transnacionálních korporacích na území Moravskoslezského kraje. Z toho vyplývá, že i pro veřejnou správu je nutné neustále vyhodnocovat podmínky pro získání zahraničních investic, které v daném regionu panují. Tato problematika úzce souvisela s tématem této práce.

Cílem práce bylo provést monitoring podnikatelských subjektů se zahraniční majetkovou účastí v Moravskoslezském kraji. V současné době na území Moravskoslezského kraje působí tisíce různých podnikatelských subjektů, ať už se jedná o malé či střední podniky, popř. velké či transnacionální organizace. Moravskoslezský kraj je aktivně zapojen do mezinárodního tržního prostředí, což mu umožňuje získávat nové zdroje příjmů. Přítomnost vyššího počtu zahraničních korporací na tomto území potvrzuje, že se zde dobře daří tomuto typu podnikatelských subjektů a jsou zde vytvořené dobré podmínky pro posílení konkurenceschopnosti transnacionálních korporací. Prostřednictvím lokace svojí podnikatelské činnosti na území Moravskoslezského kraje získávají transnacionální korporace prostor pro maximalizaci zisku (s využitím geografické flexibility a adaptability). Z přehledu největších zahraničních investorů vyplývá, že se většinou jedná o internacionální a globální korporace, které podnikají prakticky po celém světě. Do Moravskoslezského kraje přináší transnacionální korporace lepší podmínky pro navýšení zaměstnanosti, zkušenosti a know-how pro místní pracovní sílu, moderní technologie, postupy pro navýšení produktivity práce apod. Moravskoslezský kraj se snaží vytvořit podmínky, ve kterých mohou transnacionální korporace získat přístupy na mezinárodní trh, dále pak čerpat nákladové výhody či získat investiční pobídky. Cílí se tedy spíše na organizace, které chtějí využít ofenzivní přístup při svém rozvoji a volí proaktivní přístup při vyhledávání nových tržních příležitostí (kdy jednou z příležitostí může být právě vstup na globální trhy). Moravskoslezský kraj nabízí těmto zájemcům o vstup různé lokální výhody (jsou popsány v rámci této práce). V širším pohledu umožňuje umístění podniku do

Moravskoslezského kraje přístup na trhy Evropské unie (s více než 500 miliony spotřebitelů). V užším pohledu umožňuje oslovení trhů ve střední Evropě, kdy kraj sousedí s Polskem a Slovenskem, popř. v těsné blízkosti leží Rakousko či Německo.

K naplnění cíle práce bylo využito metody pasportizace podnikatelského prostředí v Moravskoslezském kraji, ale také deskripce odborné literatury o problematice. Protože bylo nutné využít aktuálních zdrojů, tak bylo využito i větší množství internetových zdrojů. Na základě dostupných informací bylo zjištěno, že Moravskoslezský kraj patří k ekonomicky nejvýkonnějším krajům v České republice a přitahuje zájem zahraničních investorů, a to včetně transnacionálních korporací. V současné době zde svoji činnost realizuje vyšší počet podnikatelských subjektů se zahraničním vlastníkem, ale zároveň kraj přitahuje i další zájemce, kteří mohou tento počet ještě více rozšířit.

Teoretická část práce se zaměřila na zdůraznění významu transnacionálních korporací pro dnešní podnikatelské prostředí. Výstupem bylo zjištění, že v současné době hrají transnacionální korporace klíčovou úlohu v ekonomickém rozvoji, ale zároveň generují i určité negativní jevy. Teoretická část práce potvrdila, že zahájení globální podnikatelské činnosti má svoje výhody a může výrazně zlepšit hospodaření každé korporace. Přítomnost transnacionálních korporací na světových trzích generuje řadu výhod, které zasahují i další účastníky trhu - zákazníky, místní samosprávu, zaměstnance, neziskové organizace, ale také místní komunitu.

Praktická část pak hodnotila význam transnacionálních korporací pro Moravskoslezský kraj, ale zároveň podmínky, které vytváří Moravskoslezský kraj pro zahraniční investice. Jako nejvhodnější postup se jevílo využití metody pasportizace podnikatelského prostředí. Metoda pasportizace slouží jako příručka pro Moravskoslezský kraj, která shrnuje jeho současnou pozici a význam podniků se zahraniční majetkovou účastí pro kraj, ale zároveň byla metoda použita pro nalezení slabých stránek. Statistické údaje o ekonomické činnosti dokazují, že je přítomnost transnacionálních korporací na území Moravskoslezského kraje žádoucí a přínosná.

V Moravskoslezském kraji působí stovky transnacionálních korporací, které pocházejí z různých částí světa. Tento kraj korporacím nabízí velmi výhodnou polohu (leží uprostřed Evropy v těsné blízkosti dalších státních útvarů), čímž usnadňuje vstup korporací na trhy Střední Evropy. Velkou výhodou lze spatřovat i v tom, že v kraji žije jak vysoce kvalifikovaná pracovní síla, tak i osoby, které jsou ochotné vykonávat dělnickou práci. Velkou podporu získávají investoři i ze strany státní správy a místní samosprávy. Rozvoj

podnikání a investic zde považují představitelé kraje za svoji prioritu. Velký počet transnacionálních korporací v kraji a různé klastry pak přispívají ke vzniku synergického efektu. Co se rozumí synergickým efektem z přítomnosti zahraničních investorů v kraji? Jednotlivé podniky (resp. jejich pobočky, provozovny) k sobě mají geograficky blízko, takže mohou lépe vzájemně komunikovat a spolupracovat v rámci předávání znalostí a zkušeností, ale samozřejmě i v rámci vzájemných dodavatelsko-odběratelských vztahů. Pro potenciální investory pak může být i toto jedním z důvodů pro zahájení investiční činnosti v Moravskoslezském kraji.

Určité nedostatky souvisí s demografickou a sociální situací obyvatel kraje. Zejména se jedná o úbytek počtu obyvatel či špatnou ekonomickou situaci některých skupin obyvatelstva. Nicméně transnacionální korporace v kraji si nestěžují na nedostatek pracovní síly.

Kapacity pro investory ještě nejsou zcela zaplněné (což vyplývá z toho, že je průměrná obsazenost průmyslových zón na úrovni 74 %). Prostor pro další zahraniční investice existuje.

Přínosem práce je vytvoření „příručky“, která shrnuje základní charakteristiky Moravskoslezského kraje ve vztahu k transnacionálním korporacím, dále pak zkoumá místní podmínky podnikatelské činnosti a identifikuje jak výhody zahájení investiční činnosti v tomto kraji, tak i možné nedostatky, kterým může daná organizace případně čelit. Výstupy z práce mohou být inspirací pro státní správu, která si klade za cíl zkvalitnění jednotlivých podmínek a přilákání dalších investic na území Moravskoslezského kraje.

Seznam použité literatury

Odborné knihy

BLAŽEK, Ladislav a kol. (ed.) *Nadnárodní společnosti v české republice II. Kvalitativní a kvantitativní výzkum* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 349 s. ISBN 978-80-210-5677-0.

CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: obecné trendy rozvoje*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 273 s. ISBN 978-80-7400-155-0.

DAMBORSKÝ, Milan a Taťána HORNYCHOVÁ. *Vysoká škola ekonomická - středisko regionálních a správních věd. Vliv velkých firem na ekonomiku České republiky*. 2013.

IETTO-GILLIES. *Transnational Corporations and International Production*. USA: Edward Elgar Publishing, 2012. 288 s. ISBN 978-0-85793-225-9.

JENÍČEK, Vladimír a Jaroslav FOLTÝN. *Globální problémy světa: v ekonomických souvislostech*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2010. 324 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-326-4.

KALÍNSKÁ, Emilie a kol. *Mezinárodní obchod v 21. století*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 228 s. Expert. ISBN 978-80-247-3396-8.

KISLINGEROVÁ, Eva a kol. *Chování podniku v globalizujícím se prostředí*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2005. 422 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 80-7179-847-9.

KUNEŠOVÁ, Hana. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. 319 s. ISBN 80-717-9455-4.

LUDVÍK, Ladislav. *Rozvoj mikroregionálního podnikatelského prostředí: podpora malého a středního podnikání*. Vyd. 1. Jilešovice: František MAJ-tiskárna, 2000. 46-48 s. ISBN 80-86458-03-2.

MARTINOVIČOVÁ, Dana, Miloš KONEČNÝ a Jan VAVŘINA. *Úvod do podnikové ekonomiky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014. 208 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-5316-4.

MIKOLÁŠ, Zdeněk. *Jak zvýšit konkurenceschopnost podniku: Konkurenční dynamika a potenciál podnikání*. Praha: Grada Publishing, 2005. 200 s. ISBN 978-80-247-6263-0.

MIKOLÁŠ, Zdeněk, Jindra PETERKOVÁ a Milena TVRDÍKOVÁ. *Konkurenční potenciál průmyslového podniku*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2011. 338 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-379-0.

PICHANIČ, Mikuláš. *Mezinárodní management a globalizace*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2004. 176 s. ISBN 80-7179-886-X.

SMOLÍK, Josef. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. Vyd. 1. Praha: Grada. 2014. 229 s. ISBN 978-802-4751-313.

SYNEK, Miloslav a Eva KISLINGEROVÁ. *Podniková ekonomika*. 5., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. 445 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-336-3.

ŠTRACH, Pavel. *Mezinárodní management*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 167 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-2987-9.

ŠTVERKOVÁ, Hana. *The SMEs competitiveness*. Saarbrücken: LAP Lambert Academic Publishing, c2013. 1-173 s. ISBN 978-3-659-47457-6.

VERBEKE, Alain. *International business strategy: rethinking the foundations of global corporate success*. New York: Cambridge University Press, 2009. 481 p. ISBN 978-0-521-68111-7.

WÖHE, Günter a Eva KISLINGEROVÁ. *Úvod do podnikového hospodářství*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Překlad Zuzana Maňasová. Praha: C.H. Beck, 2007. 928 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7179-897-2.

ZADRAŽILOVÁ, Dana. *Mezinárodní management*. Kap. 2 Multinacionální a transnacionální korporace a jejich význam ve světové ekonomice. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, nakladatelství Oeconomica, 2004. ISBN 80-245-0683-1.

Zákon č. 89/2012 Sb., In: Sbírka 89/2012. 2012.

Elektronické dokumenty

CELERÝN, JUDr. Jakub. Možnost efektivnější kontroly poboček zahraničních společností díky novým pravidlům prokury. *EPravo.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-11-19]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/moznost-efektivnejsi-kontroly-pobocek-zahranicnich-spolecnosti-diky-novym-pravidlum-prokury-94119.html>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Moravskoslezského kraje v roce 2013: Regionální statistiky*. Ostrava, 2014.

Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/11288/17832997/33013414.pdf/2e710338-ef4f-4ee6-9434-67271cc124c2?version=1.0>

CZECHINVEST: Czech regions in comparison. *CzechInvest.org* [online]. 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://czechinvest.org/data/files/czech-regions-in-comparison-2014-4456.pdf>

CZECHINVEST: Region Info. *CzechInvest.org* [online]. 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://czechinvest.org/data/files/reginfo-3120-en.pdf>

CZECHINVEST: Moravia-Silesia. *CzechInvest.org* [online]. 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/en/moravia-silesia>

CZECHINVEST: Moravia-Silesian Region. *CzechInvest.org* [online]. 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/data/files/moravia-silesia-region-2014-4332.pdf>

CZECHTRADE. *Nadnárodní formy společností* [online]. 2014 [cit. 2014-11-18]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/nadnarodni-formy-spolecnosti-ppbi-51141.html#!&chapter=1>

Do Moravskoslezského kraje mířily investice za 9,7 miliardy korun. *StudentskeFinance.cz* [online]. 2014 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://student.finance.cz/zpravy/finance/412009-do-moravskoslezskeho-kraj-mirily-investice-za-9-7-miliardy-korun/>

Jak může ČR přilákat více nadnárodních firem?. *EurActiv* [online]. 2013 [cit. 2014-11-19]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/podnikani-a-zamestnanost/clanek/jak-muze-cr-prilakat-vice-nadnarodnich-firem-010587>.

Mapy.cz [online]. 2015 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: www.mapy.cz

MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ. *Moravskoslezský kraj* [online]. 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.msregion.cz/>

MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ. *Moravskoslezský kraj* [online]. 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.kr-moravskoslezsky.cz/>

Nejnovější údaje: Moravskoslezský kraj. *Český statistický úřad* [online]. 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xt/1-xt>

Organizační struktura v okresech. *Regionální informační systém* [online]. 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/moravskoslezsky-kraj/okresy/hospodarske-prostredi/organizacni-struktura/>

Předpis č. 90/2012 Sb. Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). *ZakonyProLidi.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-11-19]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-90#cast1-hlava2>

Randa Havel Legal. OBCHODNÍ ZÁVOD A DISPOZICE S NÍM. RANDA HAVEL LEGAL. *Randa Havel Legal* [online]. 2013 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: http://www.randalegal.com/download/files/newsletter_rekodifikace_8_2013.pdf

Regionální inovační strategie Moravskoslezského kraje [online]. 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.rismk.cz/>

Stav přímých zahraničních investic v okresech v mil. Kč. *Regionální informační systém* [online]. 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/moravskoslezsky-kraj/okresy/hospodarske-prostredi/prime-zahranicni-investice/>

Seznam zkratek

MSK - Moravskoslezský kraj

TNK - Transnacionální korporace

Prohlašuji, že

- jsem byl seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠ-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 7.5.2015

Jiří Pernica

Seznam příloh

Příloha č. 1 - seznam průmyslových zón v Moravskoslezském kraji

Příloha č. 2 - seznam brownfields v Moravskoslezském kraji

Příloha č. 3 - seznam transnacionálních korporací v Moravskoslezském kraji

Příloha č. 4 - seznam transnacionálních korporací podle různých kritérií

Příloha č. 5 - stav přímých zahraničních investic v okresech MSK v mil. Kč